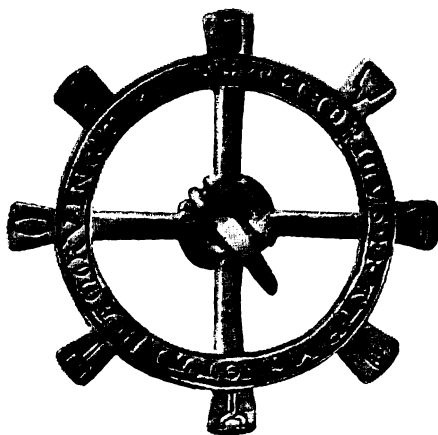

NORDISK
NUMISMATISK ÅRSSKRIFT
1937

NORDISK NUMISMATISK UNION

Henrik Hielmstjerne.
Miniature paa Frederiksborg.

MØNTFUND I DANMARK OG NORGE 1739—1780

AF GEORG GALSTER

Den Række Fund, som her skal omhandles i Fortsættelse af Beretninger om ældre Fund¹, er fremdraget i det Tidsrum, da (Henriksen) Hielmstjerne forestod den danske og vigtigste Afdeling af det kongelige Møntkabinet.

Da Bendix Grodtschilling den Yngste døde den 23. Marts 1737, blev til hans Efterfølger beskikket Hofmaleren Johan Salomon Wahl, der dog først den 13. December s. A. overtog Kunstkammeret, efter at en kgl. Commission havde gennemgaaet de mange Rariteter og affattet et »accurat Inventarium«. I Forbindelse med denne Nyordning maa her nævnes den Interesse for Skattefund, som gav sig Udtryk i den kgl. Forordning af 22. Marts 1737: »Guld, Sølv, Metal og al anden Skat, som findes enten nedgravet eller forborget i Jord, Skov, Mark, Hus eller andensteds og ingen kender sig ved, det kaldes Danefæ og hører Kongen alene til og ingen anden«. Det er meget muligt, at denne Indskærpelse og Udvidelse af Danefæbestemmelserne i Christian Vs Danske Lov i nogen Grad er blevet fremkaldt ved de store Møntfund, som blev gjort 1734 i Ribe og som blev Aarsag til en vidtløftig Proces².

Af Procesakterne fremgaar følgende om bemeldte to Fund: Under

¹ Møntfund i Danmark og Norge før Aar 1700. Numismatisk Forenings Medlemsblad XIV Jan. 1935-Febr. 1936. Møntfund i Danmark 1700-1737. Nordisk Numismatisk Årsskrift 1936 S. 53-88.

² Nord. Num. Årsskr. 1936 S. 88. — Møntsamlingen har fra Landsarkivet for Nørrejylland modtaget Udskrift af Justitsprotokol for Ribe Kjøbstad 1733—37 Bl. 420 ff.

Nedbrydning af Sr. Peder Madsen Fridschs³ Hus i Ribe fandt Haandværkerne Jørgen Christensen Tømmermand, Hans Hansen Fyhn, Iver Nielsen og Jocum Skultz den 17. April 1734 i en Stolpe ved et Sengested i et Domestikkammers en »maadelig Haandfuld« Guldmonter, sammenregnet til en Værdi af 46 Ducater. Da en af disse Ducater bar Aarstallet 1685, og da Huset i flere Slægtled i henved 50 Aar havde været i Familiens Eje, tilegnede Husejeren og hans Stedfader sig disse gangbare Monter og sendte dem til Altona i Betaling for Bygningstømmer til Husets Genopførelse. Det andet Fund fremdroges den 8. eller 9. October samme Aar ved Ombygning af det tilbyggede Hus, som den unge Peder Fridschs Stedfader, Commerceraad Christian Sigfried Eenholm, havde erhvervet fra Peder Greysens Fallitbo 1727. Under en Gulvsten i Køkkenet stod en Malmgryde med 499 gangbare Speciedalere, som fandtes af Stadsbud Iver Nielsen i Overværelse af Jørgen Christensen Tømmermand, Niels Christensen Tømmermand, Hans Hansen Fyhn og to Ryttere, Peder Winding og Matthias Jepsen. Finderne blev enige om at dølge Fundet, og de delte Skatten imellem sig. Sagen rygtedes dog siden, og i Februar 1735 indkrævede Husejeren, Commerceraad Eenholm, Pengene af Haandværkerne og indberettede til Øvrigheden. Ved Rentekammercollegiets Rescript af 12. Marts 1735 blev imidlertid alle de fundne Penge erklæret for Danefæ, og forgæves paaberaabte Husejerne sig deres Ret til i det mindste Ducaterne, og forgæves henviste de til en Højesteretsdom fra Frederik IVs Tid⁴. Ved Byrettens Dom af 20. December 1735 blev baade Husejerne og Finderne dømt til at udrede de fundne Monter eller deres Pengeværdi. De uefterrettelige Findere synes dog at være sluppet nogenlunde fra deres velfortjente Straf, selv om »Skubkaren i Iern paa Vand og Brød udi Fridericia som næste Fæstning, indtil det manglende kand werde aftient effter Bereigning paa een Uge for hver Rdr. Courant« ventede dem, der ikke kunde betale.

I dette Tilfælde drejede det sig altsaa om gangbar Mønt til Kongens eller Rentekammerets Kasse, men Forordningen af 1737 kunde selvsagt være til god Nytte til Berigelse af Møntkabinettet med gamle Monter. Det havde allerede i mange Aar været klart, at den kgl. Kunstkammerforvalter ikke havde den fornødne Sagkundskab til at bestyre Møntkabinettet, der fra første Færd udgjorde en saare vigtig Del af Kunst-

³ Født 1712, død 1787 som Borgmester og Justitsraad.

⁴ Der kan kun være ment Møntfundet i Justitsraad Lassens Gaard i København, August 1707. Nord. Num. Årsskr. 1936 S. 57.

kammeret. Og saaledes modnedes efterhaanden Tanken om helt at udskille Møntkabinettet, forene det med Guldmedaillesamlingen paa Rosenborg og stille det under en særlig Bestyrelse. Købet af Etatsraad Niels Foss' store Møntsamling gav Stødet til, at Christian VI paa Forslag af Geheimeconferensraad Johan Ludvig Holstein den 27. Maj 1739 lod nedsætte en Commission, der skulde samle, ordne og katalogisere Møntkabinettet. Commissionen bestod af J. L. Holstein, Historiografen Hans Gram og Kunstforvalter J. S. Wahl, medens den unge Cancellisecretær Henrik Henriksen som Skriver skulde gaa Commissionen til Haande. Det blev den unge og sagkyndige Sekretær, der kom til at udføre det største og egentlige Arbejde. Hans og Commissionens Virksomhed er tidligere udførligt skildret⁵, og skal derfor ikke her nærmere omtales. Efter at Commissionen havde udviklet sig til Videnskabernes Selskab (November 1742), blev Henriksen faktisk den egentlige Bestyrer af Møntkabinettet eller i al Fald af dets danske Afdeling, som til hans Bekvemmelighed blev overflyttet til det danske Cancellis Arkiv. Saa ivrig end Henriksen, der 1746 blev adlet med Navnet Hielmstjerne, virkede for Møntkabinettets Forøgelse, synes han kun daarligt at have taget Vare paa de Møntfund, der fremkom i hans lange Embedstid. Det var heller ikke hans Styrke at føre Inventarier og Protokol. Oplysninger om Tidens Møntfund maa derfor søges alle andre Steder end i Hielmstjernes Optegnelser. Ikke des mindre har Hielmstjerne som Assessor i Cancelliet sikkert haft stor Indflydelse paa den kgl. Plakat af 7. August 1752, der betegnede et Brud med Fortidens fiscale Betragtning af Møntfund og understregede deres Betydning som historiske Minder: »Hvo, som maatte finde gamle Mønter og andet, som formedelst dets Ælde eller særdeles Beskaffenhed af nogen Rarhed kan anses, skal, imod at samme... behørigen indsendes, derfor... nyde efter dets Værd fuldkommen Betaling... Hvis nogen understaar sig, det som findes... at fordølge, skal de derfor være tilbørlig Straf undergiven«.

Det er forstaaeligt og tilgiveligt, at Hielmstjerne, der efterhaanden blev overvældet med store og vigtige Embeder, ikke med fornøden Energi kunde varetage sin Bestyrelse af Møntkabinettet. Den nærværende Artikelrække skal derfor indhente noget af det forsømte ved at søge at rekonstruere Fundprotokollen fra Hielmstjernes Tid.

⁵ Hans Gram og det kgl. Myntkabinet. Num. For. Mbl. XIII Marts—Maj 1933. — Hielmstjerne og det kgl. Myntkabinet. Sstds. Juni—Dec. 1933. Iøvrigt henvises til det udmærkede Værk af Eiler Nystrøm: Den grevelige Hielmstjerne Rosencroneske Stiftelse (Kh. 1925).

1. MØNTFUND FRA GREMMERUP. MAJ 1739

I Overhofmarskallatets Arkiv ligger i et Omslag to Breve fra Amtmanden i Flensborg, Grev Christian Ditlev Holstein⁶, omhandlende et meget betydeligt Møntfund. Uden paa Omslaget staar:

»Hierinnen befinden sich zwey briefe von dem Amt-Mann zu Flensburg, Grafen von Holstein, wegen einiger im dorfe Gremmerup gefundenen alten Silber Müntzen, welche briefe um sie bey den Müntzen verwaren zu können, Ihro Königl: Mayt: allerunterthänigst zurück geliefert werden.«

Brevene lyder som følger:

»Durchlaughtigster Fürst

Gnädigster Herr wie auch Hoch- und Wol- auch Wolgebohrner
Höchst- und VielgeEhrte Herren

Ew: Hochfürstl. Durchl. Ew: Excellence und Wolgeb. muss hiemit unterthänigst, gantz ergebenst und dienstl. hinterbringen, wasmassen, wie itzo erst exlatieret, zu Gremmerup, Peter Erichsen mit seinem Knechte, in der lester Wochen an einem Mittewochen Morgen, beym Pflügen wahrgenommen, dass bey dem Aufwerfen eines Maulwurfs etwas gelegen, so einem Gelde ähnlich geschienen davon sie beide so fort etwas gesamelt, des folgenden Tages aber ersterer alleine wieder dahingegangen und, bey fernerm Nachgraben, noch mehrere Stücke gefunden, auch der Eigenthümer des Ackers, Asmus Krogmann daselbst wie er davon gehöret und die gemachte Höhlung gesehen, auf eben der Stelle noch tiefer gegraben, jedoch nur noch ein eintziges Stück antreffen können.

Wie nun bey geschעהner Untersuchung vorberegte Personen das vorgedachte ausgesaget, auch von ihnen zwar eine Parthey Medaillen, fast eines Gepräges, wie die hiebey liegende Probe ergiebt, eingeliefert worden, unter harter Versicherung keine mehrere gefunden zu haben; dennoch aber einige Tage darauf Peter Erichsen fast eben so viele piecen, mit weinenden Augen eingebracht, und sehnlichst gebeten, dass ihm solche Verhelung, weil seine Frau selbige ihm bey Seite gebracht hätte, nicht zur Last können möchte, auch dabey sich einigermassen geäussert, als wann in dem dorfe Gremmerup noch wol ein und andere seyn dürften, welche einige wenige dergleichen hätten.

⁶ C. D. Holstein (1707—60), Søn af Storkansler Ulrik Adolph H., beskikkedes 1728 til Amtmand over Flensborg Amt, se Danmarks Adels Aarbog II (1885) S. 177.

Als habe Ew: Hochfürstl. Durchl. Ew. Excellence und Wolgeb. unterthänigst, gantz ergebenst und dienstl. angeben wollen: Ob etwa alle Eingesesene besagte Dorfes, da doch die eingelieferte gesamte Müntzen, wegen ihrer dünne und zerbrechlichkeit, nur in allen $9\frac{1}{4}$ Loth wiegen, dieserhalben summariter und eydlich abzuhören, und wie es so wol damit als mit sothanem Gelde ferner werde zu halten seyn.

Der ich unterthänigstem respect, besonderer Hochachtung und vieler estime verharre

Ew: Hochfürstl. Durchl. wie auch Ew: Excellence und Wolgeb.

Unterthänigster, gehorsamer, und
ergebenster Diener

Flensburg d. 25te Maji 1739.

D. v. Holstein«

»Durchlauchtigster Fürst Gnädigster Herr wie auch Hoch- und Wolgeb. auch Wolgebohrner Höchst und Vielgeehrte Herren

Ew: Hochfürstl. Durchl. Ew: Excell. und Wolgeb. empfangen hiebey 314 stück mehrentheils gantze und a parte zerbrochene und entzweygegangene Stücke, der zu Gremmerup beym Pflügen entdeckten, bey mir eingebrachte unbekante Müntzen, nachdem am 7ten huj. dero gnädigstem Befehl und beliebigem Verlangen nach, von der Cantzel zu Husbuy dieserselben geschehenen Publication, nur eine gantze und ungefehr $\frac{1}{4}$ piece davon hier aufs neu eingeliefert worden, womit der Sohn des Erfinders in der Schulen gespielet haben soll. der Augenschein ergiebt, dass darüber keine exacte Designation verfertigt werden kann; und stelle ich Ew: Hochfürstl. Durchl. Ew: Excell. und Wolgeb. unterthänigst, gantz ergebenst und dienstl. anheim, Ob nicht von Ihrer Königl. Maj Allerhöchsten Gnade und Hulde dem Erfinder, Peter Erichsen, eine etwanige Douceur des fals aus zu würden sey. der ich mit unterthänigsten respect, besonderer Hochachtung und viele estime beharre

Ew: Hochfürstl. Durchl. wie auch Ew: Excellence und Wolgebohrne

Unterthänigster, gehorsamer, und
Ergebenster Diener

Flensburg d. 29ten Junii 1739.

D. v. Holstein«

Den durchlauchtigste Adressat er Markgreve Frederik Ernst af Brandenburg-Kulmbach⁷, der i Egenskab af Dronning Sophie Magdalenes Broder 1731 blev Statholder i Hertugdømmerne.

⁷ Frederik Ernst (1703—62), se Rockstroh i Dansk biogr. Leks. VII (1935) S. 319 f.

Pengesummen er derefter blevet fundet om Morgen, Onsdagen den 20. Maj 1739 af Bonden Peder Eriksen og hans Karl i et Muldvarpeskud paa en Pløjemark, tilhørende en vis Asmus Krogmann⁸. Den lille Landsby Gremmerup ligger i Husby Sogn og Herred, Flensborg Amt, 2 km Nord for Husby ved Landevejen til Lyksborg, 10 km Øst for Flensborg⁹. Pengesummen, der udgjorde 314 for Størstedelen hele Mønter og en Del Brudstykker, vejede $9\frac{1}{4}$ Lod, altsaa 136 g. Mønterne er paa behørig Vis blevet indsendte og indlemmet i den kongelige Samling, hvor de er indført i en Fortegnelse over danske Mønter og Medailler indtil 1740: »En Pakke med Sølv-Bracteatis, paa hvilke sees en Kirke eller en anden Bygning, og neden under et Kors: med liden Forskiæl. Alle disse blefve fundne i Aaret 1739. i Gremerup ved Slesvig, af en Bonde som pløjede.«¹⁰ Medaillekommissionen har derefter udtaget de Exemplarer, som skulde indlægges i det kgl. Møntkabinet, og de Exemplarer, som skulde forbeholdes den for Kronprins Frederik bestemte Doubletsamling, samt de Exemplarer, der som »Tripletter« skulde bortauktioneres. I Kataloget over denne Auktion den 27. Februar 1742 genfindes under Classis I Nr. 18: »Fire Stykker Sølv-Bracteater, paa hvilke en Kirke eller en anden Bygning præsenteres, og neden under et Kaars: dog med liden Forskiæl paa nogle. Er af dem, som bleve fundne ved Slesvig i Gremmerup Sogn, af en Bonde, som pløjede an. 1739«¹¹. Restbeholdningen er sandsynligvis senere blevet indsmeltet. — Hvad der blev udtaget til det kgl. Møntkabinet er optaget i Beskrivelsen over danske Mynter og Medailler af 1791 I Classe Nr. 175—201, altsaa 27 Exemplarer. Af disse lader i vore Dage kun 11 Exemplarer sig identificere med de ikke helt nøjagtige kobberstukne Afbildninger. De paagældende 11 Exemplarer vejer:

175 0,30 g	188 0,35 g	198 0,42 g
180 0,46 g	190 0,19 g	199 0,42 g
181 0,32 g	194 0,44 g	200 0,34 g
187 0,41 g	197 0,50 g	

⁸ I Rigsarkivet foreligger Papirer fra Extraskattecommissionen i Slesvig 1743—44, hvoriblandt Mandtalsliste No. 80: Vermögens-Steuer-Register aus Huesby-Harde Amtes Flensburg. Huesby Kirchspiel. Dorff Gremmerup. Her træffes: »Peter Erichsen ein Veste unterthan und kein Vermögen«. Asmus Krogmann, som ikke forefindes, kan jo have været en Borgermand fra Flensborg.

⁹ J. P. Trap: Statistisk-topografisk Beskrivelse af Hertugdømmet Slesvig (Khn. 1864) S. 481. — Henning Oldekop: Topographie des Herzogtums Schleswig (Kiel 1906) S. V. 43.

¹⁰ Gl. kgl. Saml. 749 fol. Kgl. Bibliothek.

¹¹ Om denne Auction bver »Hans Kongl. Majestets Tripletter« henvises til Num. For. Mbl. XIII (April 1933) S. 210 Anm. 19.

Nr. 190 er defekt, de øvrige 10 Exemplarer vejer tilsammen 3,96 g, altsaa i Gennemsnit 0,4 g. Nr. 187 er af samme Stempel som Nr. 197, de øvrige 10 Exemplarer gengives her.

De Figurer, som man i det 18. Aarhundrede opfattede som »en Kirke eller en anden Bygning«, er, som allerede erkendt af Chr. J. Thomsen, sene Forvanskninger af Carl den Stores Mønter fra Dorestad¹². Som hævdet af Hauberg maa disse yngre »Halvbrakteater« henføres til Hedeby, Midten af det 10. Aarhundrede. Hauberg har ikke kendt mere til Gremmerupfundet, end hvad fremgaar af Beskrivelsen af 1791. Med det, der her er fremdraget, lægges der yderligere et Plus i Vægtskaalen til Fordel for Henførelsen af disse Udmøntninger til Hedeby. Saa absolut ensartet, som Gremmerupfundet er, har det Karakteren af et Hjemstavnsfund, medens de fleste andre Fund fra Datiden er særdeles blandede, med Mønter fra Øst og Vest. Afstanden fra Gremmerup til Hedeby er kun omtrent 35 km ad gammel Landevej.

¹² Axel Ernst: Nogle Bemærkninger om de ældste Hedebymønter. Num. For. Mbl. VII (Sept. 1924) S. 165 f.

2. MØNTFUND FRA HOLSTEINBORG 1739

Om den store Skat, som 1739 blev fremdraget paa Holsteinborgs Omraade, og som vakte den største Opsigt blandt Samlerne i det 18. Aarhundrede, mangler mærkelig nok autentisk Beretning med Hensyn til de nærmere Fundomstændigheder. Holsteinborg Birks Justitsprotokol fra 1725—48 i Landsarkivet og Godsarkivet er gennemløst, men uden Resultat. — Grevskabet Holsteinborg (Vester Flakkebjerg Herred, Sorø Amt) blev oprettet 1708. Efter den første Lensgreve Ulrik Adolph Holsteins Død 1737, overgik Grevskabet til hans Søn, Frederik Conrad Holstein (død 1749)¹³. Det var altsaa i hans Tid, at Fundet blev gjort paa et eller andet Sted af det vidstrakte Gods, der ligger ved Kysten af Smaalandsøhavet. Møntskatten blev ikke indsendt til Rentekammeret og kom altsaa ikke ad denne sædvanlige Vej frem til det kgl. Myntkabinet; thi i Følge Grevernes Privilegier af 25. Maj 1671 havde Kongen afstaaet sin ældgamle Ret til Danefæ til de nyudnævnte Lensherrer¹⁴. Fundet splittedes mellem private Samlere, en Del kom vel ogsaa (antagelig gennem Hielmstierne) efterhaanden til det kgl. Myntkabinet. Selv om det altsaa ikke er muligt at give en Fundberetning, foreligger der mange gode Oplysninger om, hvilke Mønter Fundet har indeholdt.

Den ældste Fortegnelse forefindes i et Manuscript, der er Retshistorikeren Andreas Höjers Autograf¹⁵. Da Højer døde allerede den 28. August 1739, og da det maa have taget ham megen Tid at udføre de mange Mønttegninger, maa Fundet være fremdraget forholdsvis tidligt i Aaret 1739, senest under Foraarspløjningen.

I den følgende Beskrivelse efter Höjers Tegninger er disse omgrupperede efter Haubergs Ordning, men med Henvisninger til Sidetal og Nummer i Höjers Manuscript.

SVEN ESTRIDSEN

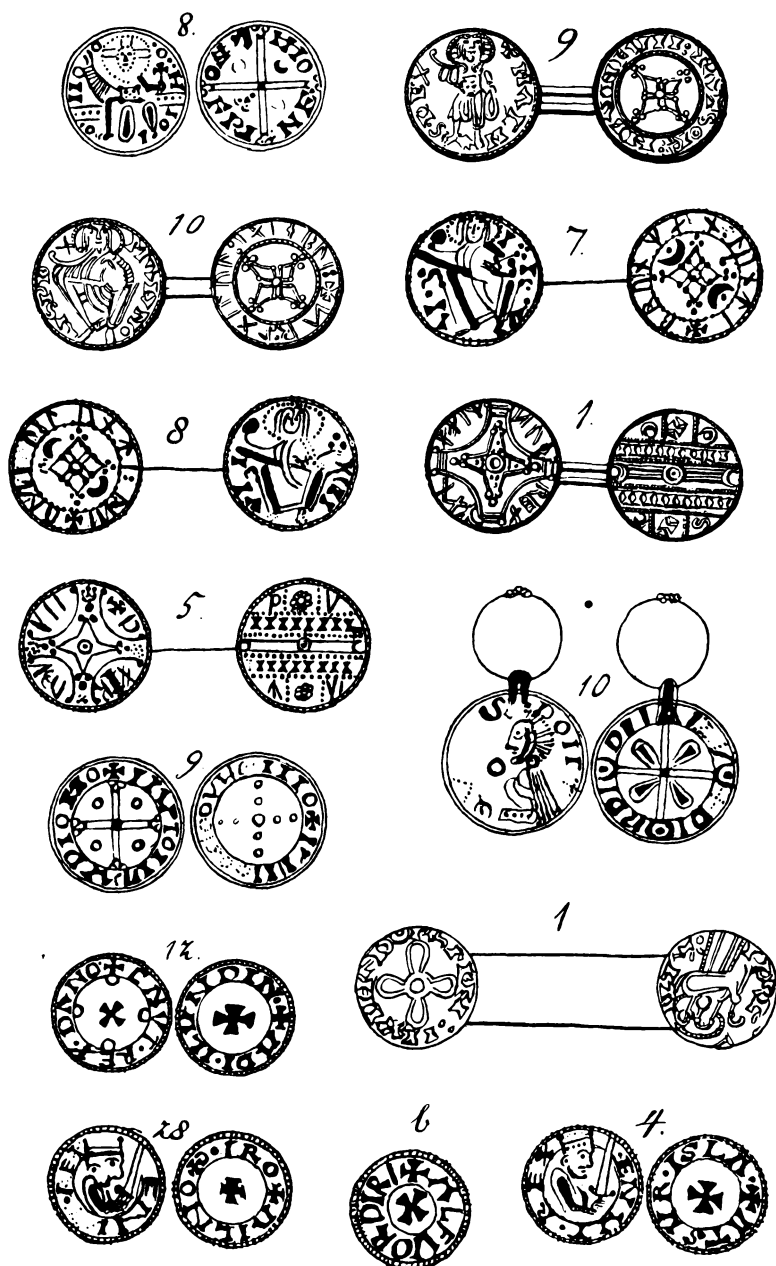
Lund.

*1. $\circ \cdot \circ \cdot H / IO \cdot IO \cdot II \circ$ Christus thronende med Bog. $\parallel HHO / NE / FRI / EFO$ Tvelinjet Kors med $\cup \circ$ Ansigt $\circ$ i Vinklerne. Hbg. 6. Fol. 25, 8.

¹³ J. P. Trap: Kongeriget Danmark 4. Udg. III (1921) S. 209.

¹⁴ »Om og nogen Skat udi Grevskabets District findes under Jorden forgravet og forborgen, skal saadant Greven selv og ingen anden tilhøre« (§ 15). J. H. Schou: Chronologisk Register I S. 264, jfr. Axel Ernst: Dansk Numismatik c. 1650—1800. Numismatisk Forenings Medlemsblad X (Dec. 1926) S. 145. — Om Ophævelsen se Fogtmans Rescripter 8. Okt. 1853.

¹⁵ Thott 1482 4°. Kgl. Bibliothek. E. Gigas: Katalog over det Store Kongelige Bibliotheks Haandskrifter vedrørende Norden, særlig Danmark I (Khn. 1903) S. 15. — Bibliotheca Höjeriana s. Catalogus librorum quos reliquit B. M. Dn. Andreas Höjer, J. U. D. S. R. M. Dan. & Norveg. Consiliarius Status, Procurator Generalis, Professor Juris Publ: &c. &c. quorum Auctio habebitur Hafniæ in Orphanotropheo Regio d. 5 Septembr. seqq. a. c. 1740 (Hafniæ 1740). Libri Manuscripti p. 46 no. 168.

- *2. †MAENV SREX Christus med Bog. || †ATSOR:NLVNEVII: Korsfigur. Hbg. 28. Fol. 36,9.
- *3. MAE N· / VSRE / X Christus. || Runer: †sr:lailvl:iaiebli: Korsfigur. Hbg. 30. Fol. 36,10.
- *4. I / I / ·V / V· / * Christus. || Runer: †brvnman ·lvnti Korsfigur. Hbg. 31. Fol. 29,7.
- *5. CII / VII / * || Runer: †vlkililvnti:VIII Hbg. 31. Fol. 29,8. Jfr. Ramus & Devegge T. VIII 55.

Roskilde.

- *6—39. Runer: sve/nREO/tano/rum i mange Varianter, der er vanskelige at tyde efter Tegningerne og endnu vanskeligere at gengive typografisk. Korsfigur. || Gitterværk. Hbg. 39. Det af Hauberg anførte Tal (Holsteinborg 34) stemmer tilsyneladende med Højers Manuscript, men er sikkert beregnet efter Ramus' og Devegges ufuldendte Møntværk, hvor de mange uinteressante Varianter er beskrevne og for en stor Del afbildede.
- *40—71. Som forrige, men gennemgaaende forvirrede Omskrifter i Runer, der antagelig oftest skal gengive Møntmesterens og stundom tillige Møntstedets Navn. Hbg. 39a. Det af Hauberg anførte Tal (Holsteinborg 21), vel atter efter R. & D., kommer altsaa ikke op paa Antallet hos Højer (32). Hbg. 39 og 39a forefindes sammenblandet i Højers Manuscript Fol. 29, 1—6, 30, 9—19, 31, 1—9, 33, 1—2, 5—6, 34, 7—12, 35, 1—8, 11—16, 37, 1—8, 38, 9—12, 39, 2—3, 43, 1—2.
- *72. Forvirrede og ulæselige Omskrifter. Brb. (med Scepter) t. v. || Tvelinjet Kors med et Blad i hver Vinkel. Hbg. 43 (kun med berettiget Tvivl henført til Roskilde). Fundets Exemplar udmærker sig ved at have en paanittet Øsken med Bærring. Fol. 25, 10.

Slagelse.

- *73. Forvirrede og ulæselige Omskrifter. Kors, dannet af 9 smaa Ringe, || Tvelinjet Kors med o i hver Vinkel. Hbg. 45. Fol. 25, 9.

HARALD HEN

Lund.

- *74. Ulæselig Omskrift. Helgen med Krumstav t. v. || †DORSTEN:ILVN Køllekors (Tegneren, der har vendt op og ned paa Mønten, har overhovedet ikke forstaaet Fremstillingen). Hbg. 1. Fol. 39, 1.

KNUD DEN HELLIGE

Lund.

- *75. †CNVT·REX·DANO Midtkors. ‖ †ADI·I LVNDIN· Midtkors. Hbg. 3. Fol. 26, 12. Af denne Type er aftegnet 12 Exemplarer, da Forsiderne oftest ikke er tydeligt aftegnet i Detaillerne, er her kun Bagsiderne gengivet i det følgende (76—86).
76. †BIORN·I LVN· Fol. 26, 19.
77. †EI DI I LVINI Fol. 26, 14. Muligvis fejltegnet for FADI.
78. †INGIMVND·I LVI Fol. 26, 18.
79. †LEFVINI LVDIN Fol. 26, 13.
80. †LIOFVINE·I LV· Fol. 25, 6.
81. †OÐBIORN·I LV· Fol. 26, 15.
82. †IVRRI I LV Fol. 26, 27. Antagelig fejltegnet for ÐVRKI L
83. †DVRKI L·ILV Fol. 26, 21.
84. †EVSII ILVI Fol. 26, 16. Forvirret eller fejltegnet.
85. †GATTIIMANII· Fol. 25, 7. do.
86. †GNIO..IIAI Fol. 26, 20. do.

Roskilde.

- *87. †CNVT·REX Brb. med Sværd t. h. ‖ †AILNOD IRO Midtkors. Hbg. 7. Fol. 26, 28. Af denne Type er aftegnet 13 Exemplarer; da de oftest er utydelige, er kun Bagsiderne gengivet her (88—99).
- 88—89. †ARKIL·I ROSCI· Fol. 25, 2. 2 Stk. af forskellige Stempler.
90. †BOSI·I ROSCI Fol. 26, 29.
91. †FOSII·I GOISDIE Fol. 26, 22. Muligvis fejltegnet for BOSI.
92. †ESBERN·IR Ikke aftegnet, men anført som Variant til 93.
93. †ESBI·ORN·IR Fol. 25, 3.
94. †ESGER·I ROSI· Fol. 25, d.
95. †MANNI·ILIII Fol. 26, 24. Bogstaverne i Stednavnet er sikkert fejltegnede.
- 96—101. †RINGVLF·I·RO Fol. 25, 1. 6 Stk. af 4 Stempler.
102. †EINOVLF·IR Fol. 26, 31. Sandsynligvis fejltegnet for RINGVLF.
103. †SVNV·I·ROSCI Fol. 25, e.
104. †VLFKIL·I ROSI Fol. 26, 26.
105. †LEFNESEIR Fol. 26, 27. Rimeligvis fejltegnet.
106. †TOTIGOI MNA Fol. 26, 25. Rimeligvis fejltegnet.

Ringsted.

- *107. †ALFVORDIRI Iøvrigt som forrige Type. Hbg. 7. Fol. 25, b.

- 108—110. †ALFVORDIR Fol. 25, a, c, 26, 30. Varianter m. H. t. Punkter.
 111. †ALLVILFIRF. Fol. 26, 23. Formodentlig fejltegnet for ALFVORD.

Slagelse.

- 112—115. †ATSVR ISLA Iøvrigt som forrige Type. Hbg. 9 Fol. 25, 4.
 116. †ATSVR ISLAH Fol. 25, 5.

Ovennævnte Mønter stammer aabenbart alle fra Holsteinborgfundet. Det gør intet Skaar i Beskrivelsens Tilforladelighed, at fire uvedkommende Mønter er blevet aftegnet i Manuscriptet. Den ene er en Kobbermønt, udtrykkeligt betegnet som æreus, fra Christopher II, Roskilde (Hbg. 3, MB 554), Fol. 25, 11. Den anden er en Skilling fra Frederik I fra Bergen (Fol. 41), de to sidste er fra Christian III: Mark 1535 og Firskilling 1535, Aarhus (Fol. 47).

Det har kun været et Udvalg af Mønterne, der er gaaet igennem Høyers Hænder. Interessen samlede sig straks om Runemønterne, men med Hensyn til Dateringen af Skattens Nedlægnings er de mange Mønter fra Knud den Hellige nok saa vigtige. Hauberg, som kun med Spørgsmaalstegn opfører en Mønt fra Harald Hen fra Fundet, kender endnu mindre til Knuds Mønter.

Resultatet af ovenstaaende Beskrivelse er altsaa

Sven Estridsen, Lund	5 Ex.	Knud den Hellige, Lund	12 Ex.
— — Roskilde	67 —	— — Roskilde	20 —
— — Slagelse	1 —	— — Ringsted	5 —
Harald Hen, Lund	1 —	— — Slagelse	5 —

Pengesummen er typisk østdansk, særlig sjællandsk i sin Sammensætning, hvad man jo ogsaa skulde vente efter Findestedet. Paafaldende er de mange (73 Ex.) Penninge fra Sven Estridsen, selv om disse hovedsagelig er fra hans senere Aar, efter 1062. Ejendommeligt er det ogsaa, at Harald Hen kun er repræsenteret ved en enkelt Lundemønt. Sandsynligvis er Skatten blevet lagt i Jordens Gemme imod Slutningen af Knud den Helliges urolige Kongetid.

Den næste Kilde til Oplysning om Holsteinborgfundet er ganske vist en Snes Aar senere, men hidrører fra selve Langebek. Ved en almindelig Gennemgang af Etatsraad Klevenfeldts Møntsamling 1761 stødte han paa en lang Række af Fundets Mønter og har derom gjort Optegnelser, som endnu er bevarede i hans Excerpter (285 Fol.) paa det kgl. Bibliothek. De gengives her som følger, idet dog Runerne af typografiske Hensyn er erstattede med de tilsvarende latinske Bogstaver.

»Hos Hr. Etats Raad Klevenfeld 1761 af de fundne ved Holstenborg i Siælland.

En Sølv Rune Mynt, af Størelse som en To Skilling.

- a. Et Billed med en Glands eller Ring om Hovedet, maaske Christi.

Paa den høire Side ^{VII} som kanskee er sat bagvendt og skal læses
 IN 3: Jesu.

Paa den venstre Side ligesaa 3. Bogstaver mest ukiendelige skal maaske være XPI 3: Christi.

- b. Et Kors, som noget nær ligner det paa de Rune Mynter, som Kederus holder for Lundenses. Omkring denne Skrift:

† vlkil:tvnti:lvii   VLKIL:TVETI:LVN^N 16

Eller kanskee Bogstaverne paa Forsiden skal betyde Magnus eller Harald, hvis andre Mynter denne ligner.

Hos Hr. Etats Raad Klevenfeld 1761. af de fundne ved Holstenborg i Siælland.

En Rune Mynt af Sølv, stor som en To Skilling, men noget tykkere

- a. Et Billed i halv Krop, med en Glands om Hovedet, formodeligen Christus eller nogen Helgen, med Roser rundt omgiven, og ingen Skrift. 3 Roser paa højre og fire paa venstre Side.

- b. Et Kors [aftegnet] med nogle lunulis, og yderst disse Runebogstaver

† svein·ilvndi:II   SVEIN I LVNTI¹⁷

uden tvil en Lundensis, og maaske slagen enten af Magnus eller Harald, siden den ligner andre deres Mynter.

¹⁶ Ramus' & Devegges ufuldendte Møntværk Tab.VIII 55. Hauberg: Myntforhold indtil 1146 Tab.IX 31. — Henviisningen er til De argento runis seu literis Gothicis insignito, quod delineatum in Camdeni Britannia Anglice nunc loquente & ampliata literato exhibetur Orbi, sententia Nicolai Kederi, regii antiquitatum collegii, quod Holmiæ est, assessoris. Lipsiæ 1703. Ad Fig. 1-2. — Ligeledes kan anføres Runæ in nummis vetustis diu quaesitæ tandemqve ibidem feliciter inventæ. Seu de nummis runicis commentatio Nicolai Kederi Holmiensis (Lipsiæ 1704) fol. D 3. — Møntgenfindes i Museum Klevenfeldianum sive Catalogus librorum impressorum, manuscriptorum, Picturarum tam minutarum, quam majorum, monetarum rariorum, atqve rerum aliarum, quas olim possedit b. m. Dn. Torkillus de Klevenfeldt Daniæ Norvegicæqve Regi a Conferendis, nec non a Status Justitiæqve Consiliis, & in Summo Tribunali Assessor, qvæ Auctione venum exponuntur, die ... Novemb. (Hafniæ 1777) pag. 283 no. 44.

¹⁷ Museum Klevenfeldianum pag. 283 no. 45. R. & D. VIII LXXV. Hbg. IX 32 a. Henviisningen er til Nummi Runic Gen. D. Caroli Ehrenpreus, Supr. Svion. Dicast. Consil. brevi comment. illustrati. Acta Literaria et scientiarum Sveciæ, anni MDCCXXXIII.

Er paa Forsiden ligedan med den, som findes in Act. Liter. Svec. 1733 p. 28. No 3. Bagsiden har og samme Figurer men en anden Inscription.

Hos Hr. Etats Raad Klevenfeld 1761.

No 1 a. Kongens Brystbilled holdende et Sværd.

HALDI skal vel være Haraldi

b. Et † i Midten.

†ESBERN·I·R ∘ Roskilde¹⁸.

Er stor som en liden To Skilling, men tykkere, og ligner de andre Roskildenses med CNVT REX af Sølv.

No 2 a. En Mand med en Ring om Hovedet.

MAGNVS RIX. Skal være Magnus Rex.

b. †k..rp: on: lylmeeH Gord on lunteen¹⁹

NB. nogle af Bogtaverne ere urigtig giorte. Er noget nær den samme som findes in Act. Lit. Svec. 1733 p. 28. No 1. alene at Inscriptionen paa Bagsiden kommer ikke over ens med denne, men kanske har Celsius læst feil.

No 3 a. En Mand med en Ring om Hovedet, som næst forige, og nogle ukiendelige Bogstaver, som kanskee skal betyde Magnus eller Harald.

b. ...alfik·lvnt∞ Lunt²⁰

No 4 a. En Mand med Ring om Hovedet ligesom de tvende forige, og nogle Roser omkring i Stedet for Skrift.

b. †DORSTEINILVD NB ingen Runeskrift, ligner ellers de andre²¹.

Disse 3. sidste ere og af Sølv store som To Skillinger.

Ere af de fundne ved Holstenborg i Siælland.

a. En Konge, ret opstaaende, med en Stav eller Scepter i Venstre Haand, lignende en Bispestav. Om Hovedet ligesom en Glands eller Ring. Omkring: HARALD REX.

b. Et Kors med en Rose i Midten, deromkring: †VLFIRTOLVNI²².

Denne Mynt er uden tvil af Harald Hein, og synes være Lundensis. Er af Sølv og stor som en liden To Skilling men noget tykkere.

¹⁸ Mus. Klevenf. p. 284 no. 48. R. & D. XVI 1. Beskrivelsens Tillæg Nr. 8 fra Suhms Samling, siden til Timm. Hbg. XI 4 (Harald Hen).

¹⁹ Mus. Klevenf. p. 283 no. 42. R. & D. LIII. Beskrivelsens Tillæg Nr. 7 fra Suhms Samling. Læs: DORÐ. Hbg. IX 30 (Sven Estridsen).

²⁰ Hbg. IX 30 (Sven Estridsen). Læs: alfrik. Jfr. Museum Klevenf. pag. 283 no. 43.

²¹ Hbg. IX 32 (Sven Estridsen). Museum Klevenf. pag. 284 no. 49.

²² R. & D. XVI 12 fra Hielmstjerne. Hbg. XI 1. Læs: VLFJET. Jfr. Museum Klevenf. pag. 284 no. 47.

Hos Hr. Etats Raad Klevenfeld 1761. af de fundne ved Holstenborg i Siælland.

Svenones Runci hos Hr. EtR. Klev. 1761. som mig fattes.

- No 2. sv/er/EO:/tni   sve rex Tai
 No 3. sv/ea/ÆE/ot   sven rex T
 No 6. sv/ear/Eot/naoi   sven rex Tanni
 No 8. sve/nr/Eot/nno   sven rex Tann
 No 9. sve/nKE/otn/aai   sven rex Tanni
 No 10. sve/nKE/oma/aoit   sven rex tannim NB. nogle Bogstaver
 No 11. sve/nKEo/tnn/oim   sven rex tannim   forkerte.
 No 13. sve/are/otaa/oim   sven rex Tannim NB. Et s i det ene Hjørne
 No 16. sve/nKE/otn/noim   sven rex tannim   paa Bagsiden.
 No 17. sve/æE/ota/aoim   sven rex tannim
 Alle af Sølv, store som ordinaire To Skillinger²³.
 Af de fundne ved Holstenborg i Siælland.

Adskillige Rune Mynter hos EtatsR. Klev. 1761. som mig fattes.

- No 6. þa/nþk/æ:/œ
 No 8. t/il/m:/nai.
 No 9. t/Ne/æoe/mai
 No 12. em/i=i/enn/tþ
 No 13. oti/nii/sl/nik
 No 14. ao/neþ/iek/im
 No 19. .l./ÆE/ia°/DD
 No 20. °t°/iID/·iþ°/iiiX
 No 21. iii=/DEi/ak/°B:
 No 22. iiii./æim/iiii/eXk
 No 23. is°/be/æa/iii   Isbern
 Alle af Sølv, store som ordinaire To Skillinger²⁴.
 Af de fundne ved Holstenborg i Siælland.

CNVT. Lundenses, som Etats R. Klevenf. har 1761. og mig fattes.

- No 1. a. CNVTREXD. Et † og 4 lunulæ } ligedane ere alle de
           b. ALFVOLDIL. Et † i Midten } følgende paa begge Sider.
 No 2. a. CNVTREXDA.   b. ALVOLDILVI.
 No 3. a. CNVTREXI.   b. ATSORILVNI.
 No 4. a. †CNVTREX derhos en Lilie. b. †API (en Lilie) ILVDIE

²³ Museum Klevenf. pag. 282 no. 1—20 (22 Exemplarer). Hbg. IX 39 (Sven Estridsen.)

²⁴ Museum Klevenf. pag. 282 f. no. 21—41 b (25 Ex. + nogle halve overklippede). Hbg. IX 39 a.

- No 5. a. CNVTREXIDA. b. CARIILVNI.
 No 6. a. CNVTREXD b. ðVRKILILV
 No 7. a. CNVTREXDA. b. ðVRKILILVN
 No 8. a. KNV TREXDN b. ðVRKILILVN
 No 9. a. CNVTREXDAI b. ESTMVNDILVN
 No 10. a. CNVTREXI. b. GARFINILV
 No 11. a. CNVTREXD? b. GODVINILV
 No 12. a. CNVTREXI (en Lilie) i b. † HACVN (en Lilie) ILVN
 No 13. a. CNVTREXID b. † HANILVND
 No 14. a. CNVTREXD? b. † LIOFVINILV
 No 15. a. CNVTREXDANOR b. † ODBIÖRNIL
 No 16. a. CNVTREXID b. † TOCHILVNDI
 No 17. a. CNVTREX b. † TOKIILVNI
 — a. [CN]VTREXDA[N] b. † INGV[LFILV]ND er kun et Stykke
 — a. † CNVTR. . . b. † VIN[FRIDILVN]D er alene et Stykke

Alle af Sølv, store som smaa To Skillinger, men tykkere²⁵.

Ere af de som bleve fundne ved Holstenborg i Siælland 1739.

Cnut. Roskildenses, som EtR. Klevenf. har 1761. og som mig fattes.

- No 1. a. CNVTREX Kongens Brystbilled } Ligesaa begge Sider
 b. † AILNØIROA Et † i Midten } paa alle de følgende²⁶.
 No 3. a. ICNV TREX b. † ARKILIRO
 No 4. a. IKNV TREXI b. † ARKILIROS Denne har ieg selv.
 No 5. a. † KNV TEXD b. † ARKILIROSK NB. R glemt.
 No 6. a. CNVTREX b. † ARKILIROSK NB. A bagvendt.
 No 7. a. CNVTREX5 b. † ATKILIROSC NB. an 5²⁷.
 No 9. a. CNVTREX b. † BOSIIROSCI
 No 10. a. CNVTREX b. † ESBIÖRNIR
 No 11. a. † CNV TREX b. † ESGERIROS NB med et rundt c ellers paa
 No 12. a. CINV TRE b. † ESGERIROSI de andre c
 No 13. a. CNVTREX b. † HANNIRO
 No 14. a. † KNV TREXI b. † HANNI. IROSC
 No 15. a. † KNV TREX b. † HANNIROSC

²⁵ Museum Klevenf. pag. 284 no. 50—67 (17 Ex. + 2 halve). Hbg. XI 3.

²⁶ Museum Klevenf. pag. 284 no. 68—87 (20 Exemplarer). Hbg. XI 7. No. 2, som Langebek altsaa havde, er fra Alfjord i R. Hbg. XII 8 (Knud den Hellige), Ringsted.

²⁷ Langebek overvejer altsaa Muligheden af, at Mønten kan være fra Knud den 5. (Magnussøn, død 1157), men Arabertal var ikke i Brug i det 11. Aarhundrede, og det fejllæste 5-Tal er sikkert et D (Danorum). Det kan iøvrigt bemærkes, at i Museum Klevenfeldianum er disse Mønter henførte til Knud den Store.

No 16. a. † CNVTREX	b. † LEFNESEIR
No 17. a. CNVTREX	b. † RINGVLFIRO
No 18. a. CNVTREX	b. † SIBBI. IROSC
No 19. a. † KNVTRRX	b. † SIVORDIROCIL
No 20. a. † KNVTRRX	b. † ASAIIROSLD

Alle af Sølv, store som smaa To Skillinger, men tykkere.

Ere af de som bleve fundne ved Holstenborg i Siælland 1739.«

Langebek har intet bemærket om de fire Mønter fra Slagelse, som Klevenfeld havde i sin Samling²⁸. Denne har efter det ovenstaaende omfattet ialt 97 Mønter fra Holstenborgfundet, nemlig:

Sven Estridsen, Lund	5 Ex.
— — Roskilde	47 —
Harald Hen, Lund	2 —
Knud den Hellige, Lund	19 —
— — — Roskilde	19 —
— — — Ringsted	1 —
— — — Slagelse	4 —

Et Par Aar efter gennemgik Langebek Hielmstiernes Samling, og ogsaa der forefandt han en Del Mønter fra Holstenborgfundet, hvorom han har gjort Optegnelser i sine ovennævnte Excerpter. *so 1763*

»En Sølv-Runemønt hos Etats Raad Hielmstierne 1763.

svenÆEotnnoim   sven rex taañim²⁹

Er uden tvil af Sven Estridsen. Findes ikke i nogen trykt Bog.

Er af dem ved Holstenborg 1739 fundne.

En Sølvmynt hos EtatsR. Hielmst. 1763.

a. Christi eller en Helgens Billed med Glands om Hovedet eller kanske en Konge paa Tronen med nogle Bogstaver hos

(c vel F vel K) vv uvist hvad de skal betyde.

b. †kopvin i:ratrus m   Godvin i Ratrus³⁰

Er uden tvil af Kong Magnus den Gode eller Sven Estridsen, og synes at være slagen i Randers. Hos Sperling, Hickersium, Kederum, og in

²⁸ Museum Klevenf. pag. 285 no. 88—91. Hbg. XII 9.

²⁹ Hielmstiernes Medaille og Mynt samt Skilderie og Kobber-Samling (Fortalen af P. F. Suhm, dateret 1. Maj 1786) S. 181 Nr. 1. Hbg. IX 39.

³⁰ Hielmstierne S. 183 Nr. 13. R. & D. VIII 53 (rigtigt læst: godvini petrus m). Hbg. IX 31 (Sven Estridsen, Lund).

Actis liter. Sveciæ 1733.⁸¹ findes nogle Stykker, som har Lighed med denne, men er ikke den samme.

Hos EtatsRaad Hielmstjerne 1763 tvende Sølv Mynter.

No 1. a. Rex cum gladio   †CNVT.REX.DA.

b. Crux parva in medio †HANNI I SLI⁸²

Uden tvil slagen i Slangerup, siden der ere andre af samme Slag, som staar SLA og SLAN paa.

No 2. a. rex cum gladio   †CNVT REX

b. crux parva in medio †VLKIL I ROSK. Slagen i Roskilde⁸³.

Begge disse ere kanske af Canuto Sancto, og af dem som 1739. ved Holstenborg i Siælland ere fundne. Af disse ere mange flere differente exemplarer, og maa af de adskillige Myntmestere dømmes, om de høre til denne Cnut. Men om Slangerup paa den Tid ikke var til, da maae de høre til Canutum V. som regerede med Sven og Valdemar. Ere kanske i Mængde og saa gode slagne til Canuti Sancti forehafte Engelske Tog.«

Disse Optegnelser af Langebek burde altsaa suppleres med Fortegnelse over, hvilke Mønter fra Holsteinborgfundet der var i hans egen Samling. I de fire tykke Bind Langebekske Mønttegninger, som opbevares i den kgl. Møntsamling, findes virkelig en stor Mængde Mønter fra Sven Estridsen, Knud den Hellige med flere danske og fremmede Mønter med Tilføjelsen »Hos mig selv« (eller »Hos mig selv 1771«), som meget vel kan være fra Holsteinborgfundet; men da det her intetsteds angives, hvorfra Mønterne stammer, vil det formentlig føre for vidt her at give Fortegnelse over dem.

Derimod findes der i Langebeks Breve, som opbevares paa det kgl. Bibliothek (Ny kgl. Saml. 2041 fol.), adskillige Oplysninger om Mønterne fra Holsteinborg. Disse Breve er udgivne af Holger Fr. Rørdam, men da Udgiveren netop har udeladt de Steder, som her har Interesse,

⁸¹ Otthonis Sperlingii, Consilarii Regii & Jcti, de Nummorum bracteatorum et cavorum Nostræ ac superioris ætatis Origine & progressu, ad Reverend. Dn. Jacobum a Mellen epistola (Lvbecæ 1700) Fig. 23 pag. 52. — Tillæget til Georgii Hicessii De antiquæ litteraturæ septentrionalis utilitate: Numismata Anglo-Saxonica & Anglo-Danica breviter illustrata ab Andrea Fountaine (Oxoniz 1705) pag. 165. — Se iøvrigt Anm. 16 og 17.

⁸² Hielmstjerne S. 186 Nr. 5. Hbg. XII 9 (Slagelse).

⁸³ Hielmstjerne S. 186 Nr. 2. Hbg. XI 7.

vil det være rimeligt her at meddele den fulde Ordlyd af det numismatiske Indhold af de paagældende Breve⁸⁴:

Brev af Februar 1761 til P. F. Suhm: »— Klevenfeld har i gaar tilsendt mig nogle nys bekomne ældgamle Mynter at dechifrere, deriblandt adskillige med Runeskrift. Neppe kan ieg troe, med Kedero, Spelman, Gibson og andre at Engels og Irlænderne har faaet Runer fra os, men snarere med Gram, at vi har faaet Runer fra dem eller andre Fremmede. Iblandt bemeldte Klevenfelds Mynter ere mange med Knut Rex. — «

Brev af 4. April 1761 til N. R. Brocman⁸⁵: »— Kommer Hr. Secreteren nu aldrig over nogle gamle Mynter, enten Svenske eller andre? Ieg beder og dermed have et vaaget Øje, om noget saadant skulde forefalde. Ieg har nylig haft den Lykke at see endeel gamle Danske hidtil ubekjendte Mynter, nogle af dem vare med latinsk Skrift af Cnut Rex Dan. myntede i Lund, Roskilde og Slangerope, nogle med Runisk Skrift Sven Rex T. Ta. Tan. Tannim. Tannima (formodentlig af Sven Estridsen). Andre Rune-Mynter, dog af selv samme Størrelse og Figur paa begge Sider, havde andre Inscriptioner, saasom (1) ·þ·m:/kae/·t· (2) uH/iM/ike/imi (3) fr/kb/eio/aip (4) þ/iae/ou/Ei (5) up/afe/si/on (6) ro/eEþ/un/itk (7) paa den ene Side þ/o ʀr/þ-a/mii paa den anden Side i Hjørnerne disse Bogstaver þumki Kan Min Ven forklare mig disse Inscriptioner, gjør Han mig en stor Tienst. Til at vise, hvorledes de alle har seet ud, sender ieg herhos et Stykke af en af sidst anførte Slag, som Ejeren havde med flere overskaaret for at lade prøve Sølvets Finhed. — «

I et senere Brev af 11. Maj 1765 til samme Brocman giver Langebek meget vidtløftige Forklaringer paa en Række Møntomskrifter fra det 11. Aarhundrede; de er udeladte af Rørdam, men da de næppe angaar Mønter fra Holsteinborgfundet, er der ingen Grund til at aftrykke Bemærkningerne her. Kun følgende har Interesse i denne Forbindelse: »— EtatsR. Luxdorph har paa en auction nylig faaet en Rune-Mynt af selv samme Slag som mine Svenones Runici, alene at i stedet for paa mine staar Sven Rex Ta. Tan. Tannim. staaer paa hans Sven Rex Tanorum. — «

⁸⁴ Breve fra Jacob Langebek udgivne af det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog til Erindring om Selskabets Stiftelse den 8. Januar 1745 (Khn. 1895) S. 309, 314 og 396.

⁸⁵ Nils Reinhold Brocman (1731—70) Assessor i Antiquitets Collegiet 1763. Fil. mag. 1751, Studierejse til Danmark 1752, ledsagede Langebek paa hans Rejse i Sverige og Østersøprovinserne 1753—54. Svenskt biogr. lex. VI (1926) S. 421—25.

Den nævnte Runemønt er den ene af de to, som er gengivet paa en Kobbervæv til en Artikel »Ueber die Runenmünzen« i Johann Heinrich Schlegels Sammlung zur Dänischen Geschichte, Münzkenntniss, Oekonomie und Sprache II Band II Stück (Khn. 1774) S. 16—31. Denne Artikel er anonym, men at den er skrevet af Luxdorph selv, fremgaar til Fulde af hans paa Universitetsbibliotheket opbevarede Excerpter³⁶. Her foreligger ydermere vigtige Oplysninger om disse Mønter fra Holstenborgfundet:

»Den særdeles rare Rune Myndt, under No 1 har jeg kiøbt paa Sal. Dr. Haubers Auction³⁷, holdt den 25 Aprilis 1765, hvor den anføres pag. 3, under No 29 saaledes: Eine Müntze mit Runen. Den kostede 30 β danske. [*Den udførlige Beskrivelse forbigaas*] sue/nREX/tano/rum — Og dette er særdeles hos denne Myndt, fremfor andre af samme Slags, at den haver Tanorum fuldt udskrevet. — Da det ikke var min Lejlighed, at lade denne komme i Dieglen, overlod Justitz Raad Langebeck mig en anden, No 2, næsten af samme [*Slags?*] med Opskrift sv/er/ex/ta hvilken Hr. Wardein Müller³⁸ befandt at være 6 $\frac{1}{3}$, eller 6 Lod 6 Gren lødig, og at veye 280 Richt Pfennig³⁹. [*Flere Udregninger forbigaas her*].

Paa General Grüners Auction i Christiania⁴⁰ købte Agent Ryberg⁴¹ tvende smaae Mynter for nogle og tyve Rixdaler. Den første var en af de bekiendte Engelske med et Kors paa hver Siide og Opskrift paa den Eene Siide +CNVT REX I. Paa den anden TOKILLVNI (Deraf har Langebeck Een med Opskrift TOCILLVNDII). Den veiede 273 Richt Pf., og, om 6 $\frac{1}{3}$ lødig, er 1 $\frac{10}{13}$ $\frac{7}{5}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{5}{2}$ β dansk værd.

Den anden derimod var en Rune Myndt med meget kiændelige

³⁶ Additamenta 90—97 4°. Excerpta ad rem monetariam Danicam Vol. VI.

³⁷ Verzeichnis einiger Münzen, Conchylien, Versteinerungen und anderer Naturalien, wie auch einiger Instrumente, welche Donnerstags den 25. April, in der vormaligen Wohnung des sel. D. Haubers in der St. Peterstrasse verauctioniret werden sollen. — Eberhard David Hauber, født 1695, var Andenpræst ved Petri Kirke fra 1746 til sin Død 13. Febr. 1765.

³⁸ Frantz Heinrich Müller (1732—1820), Guardein ved Bankens Mønt 1760—65, var siden Apotheker og grundlagde den kgl. Porcellainsfabrik.

³⁹ 396/1000. 0,999 g. — Richtpfennig, rettere Richtpfennigteile.

⁴⁰ Extract af Catalogus over afgangne Hans Excellence Salig General von Grüners Stervboes Løse Effecter, som ved offentlig Auction her i Christiania den 4de Julii førstkomende, til Højstbydende bortsælges. (Chria. 1763) S. 15 Nr. 13: »3 smaa rare Piecer, funden 1739 paa Holsteenborg Grævskaab i en Ager.« — Gustaf Grüner 1688—18. Febr. 1763) var 1737—40 Oberst paa Fyen, hvor han ejede Margaard. Se Gustaf Grüner: Myntmester Peter Grüner og hans Efterkommere (Oslo 1936) S. 53 ff.

⁴¹ Niels Ryberg (1725—1804), den kendte Storhandelsmand, Hofagent 1758, C. F. Bricka: Dansk Biografisk Lexikon XIV (1900) S. 444 ff.

Bogstaver, men dog aldeles uforstaaelig, paa hvad Kant mand end begynder at læse den. Prægen er samme som No 1 og 2. Opskriften iti us ilt iki. Heraf har Langebeck et Exemplar hvorpaa staar m i stæden for t, altsaa imi, i stæden for iti, og Muller har viist mig et, som Langebecks, dog med ike i stæden for iki — —, altsaa er der tree Læse Maader:

i t i u s i l t i k i
i m i u s i l t i k i
i m i u s i l t i k e

Rybergs vejede 263 Richt P., og, om $6\frac{1}{3}$ lødig, er værd $1\frac{9.8.5.5}{1.3.5.5.2}$ β d.

Ved Rybergs tvende Mynter fulgte denne Forklaring af Grüner: »Disse Penge ere 1739 funden paa Holstensborg Grevskab i Seeland paa en Ager, som laae tilsammen udj en Klump, og var saa mange, som ungefehr af 10 Rdr. Værdie; Af disse Penge kom endel paa Kongens Konst Kammer, de øvrige beholdte Grev Holst, Gros Cantzler, hvorifra jeg disse 3 Stk. haver bekommen, som er meget gamle, dog af fiint Sølv, og har ingen endnu kundt explicere de derpaa befindelige Rune Bogstaver.«

Men denne Oplysning er til dels uefterrættelig. De, som ere i Kongens Mynte Samling, og hvorom jeg har meldet i min trykte Afhandling, ere af et gandske andet Slags, og formodentlig ej fundne paa samme Stæd, som de Runiske. Nogle Runiske Mynter findes ellers hos Conference Raad Hielmstjerne, og nogle hos Geheime Raad Thott. Men den største Samling gav den unge Grev Holstein til Holsteinborg til den Keiserlige Minister Grev Didrichstein for at indlemmes i den Keiserlige Mynt Samling. Didrichstein⁴² lod dem eftersee ved Etats Raad Klevenfeldt, og hand igien ved Justitz Raad Langebeck. Deraf skal være en stor Deel /: mig er sagt 60 :/ adskillige Sorter, som hver af de gode Herrer have Exemplarer af. Men jeg har ikke kundt bringe det derhen, at faae Afskrift af Fortegnelsen over dem.«

Paa Forespørgsel i Wien har Direktør Loehr og Dr. Dworschak meget elskværdigt oplyst, at der i den gamle kejserlige Samling kun laa 4 Runemønter af den omhandlede Type; der foreligger ingen Oplysning om deres Proveniens, men de stammer sandsynligvis fra det omspurgte Fund. Trods Undersøgelser lod ingen nærmere Oplysninger sig fremskaffe.

Exemplarerne hos Hielmstjerne er udførligt beskrevne i hans Katalog S. 181 ff. Nr. 1—13 med Tilføjelsen: »Alle disse ere fundne paa et Sted

⁴² Johann Karl Fürst von Dietrichstein (1728—1808) var fra 1756—63 Gesandt i København. Allg. Deutsche Biographie V (1877) S. 203 ff.

i Grevskabet Holstenborg, og bør nok alle henføres til Svend Estridsens Tid, undtagen de to sidste, som ere slagne under Magnus den Gode.« 4 af Mønterne i Hielmstiernes Samling er omhandlede af Langebek 1763 (se ovenfor S. 55 f.).

Exemplarerne hos Thott er beskrevne i Kataloget over hans efterladte Samling S. 325—36⁴³. Med stor Sandsynlighed kan følgende af hans Mønter antages at hidrøre fra Holsteinborgfundet:

Sven Estridsen, Lund (Runer). 3008—9	2
— — Roskilde (Runer). 1310—6	6
Det bemærkes, at 3016 har paasat Øsken (jfr. S. 48 Nr. 72).	
Harald Hen, Lund. 3062—4	3
Knud den Hellige, Lund. 3156—87, 3229—53, 3265	60
— — — Roskilde. 3107—13, 3117—33, 3137—	
55, 3189—93, m.m. 115	
— — — Ringsted. 3114—6, 3134—6, 3226	11
— — — Slagelse. 3097—3106, 3194—6, 3257	37
— — — Diverse slidte. 3188, 3255—6, 3259	15

Den gamle Samler af Guds Naade har altsaa erhvervet henved halvtredje Hundrede Mønter af Fundet fra sit Nabogrevskab, hvoraf Hovedmassen (238 Stykker) var fra den sidste Konge, Knud, og paa nær 5 Lundemønter var de alle fra sjællandske Møntsteder, hvoriblandt Roskilde var saa langt det vigtigste.

I Suhms Danmarkshistorie (IV 1790 S. 568 f.) omtales Fundet saaledes: »I Udgaven af den Kongelige Mønt-Samling tillægges Svend 85 Mønter, hvor af de 55 Mønter har Runiske Paaskrifter, og hvilke alle ere fundne paa eengang i Grevskabet Holstenborg, og nu forvares i den Kongelige, Hielmstierneske og min Mønt-Samling. [*Beskrivelsen i det følgende af Runemønterne, især fra Roskilde, forbigaas her*].

— — — Alle disse Rune-Mønter ere fundne ved Pløining 1739 paa Grevskabet Holstenborg i Sieland: der fandtes paa samme Sted endel udenlandske, især Engelske Mønter.« Oplysningen om de udenlandske Mønter lyder meget naturlig, angelsaksiske og tyske Mønter forekommer jo i Reglen i Mængde i det 11. Aarhundredes Fund, men nærmere herom vides intet.

⁴³ Thesaurus numismatum continens numos usuales medii et recentioris ævi, et in commercio non receptos, vulgo medagliones, qvæ, dum vixit, collegit illustrissimus atq. excellentissimus dominus dn. Otto comes de Thott, in Gaunöe, Strandegaard, Lindersvold, ordin. elephant. eqv. aurat. &c &c publica auctione per partes distrahenda sub finem mensis Februarii anni MDCCXC Tom II (Fortalen dateret og underskrevet: Havnæ die 5 Octobris 1789. E. C. v. Haven. Mag. Phil.).

I den af Suhm forfattede Fortale til Beskrivelsen over danske Mynter og Medailler i den Kongelige Samling (1791) omtales S.X Fund af gamle Mønter: »Saaledes fandtes 1739 i Jorden paa Grevskabet Holstenborg de mange runiske Mynter af de Konger Magnus den Gode, Svend Estridsen, Harald Hein, Oluf Hunger — —.« Denne Suhms Oplysning er misvisende, for saa vidt som alle de kendte danske Runemønter rettelig maa henføres til Sven Estridsen. De paagældende Mønter i den kongelige Samling er opførte i Beskrivelsen af 1791 S. 49 ff. Nr. 6—55 og afbildede Tab. V—VII.

I Kataloget over Suhms Samling⁴⁴ maa omtrent 100 Mønter fra Sven Estridsen, Harald Hen og Knud den Hellige med Sandsynlighed antages at stamme fra Holsteinborgfundet, deriblandt 54 Roskilde Runemønter fra Sven Estridsen.

I Tilslutning til Holsteinborgfundet kan nævnes, at den af Langebek saa meget benyttede Arkivtegner Søren Abildgaard i 1777 har aftegnet 8 Mønter fra Knud den Hellige og Sven Estridsen, nemlig:

1. ·ENVT·REX· Brb. m. Sværd. †ARKIL·IROSCI· Kors. Hbg. 7.
2. ·ENVT·REX. — — †ESBERN·IR· Som 1.
3. ·ENVT·REX — — †ATSVR·ISLA Som 1. Hbg. 9.
4. †·ENVT·REXII Kors. †·GODVINE·ILVN· Kors. Hbg. 3.
5. [Runer] sue/are/ota/naim Hbg. 39.
6. sue/are/olaa/oim
7. so/in/ek/mu
8. †p/or/p·a/mii Bs. i Vinklerne: þ a u k i

Til Fig. 1—2 har Søren Abildgaard føjet den besynderlige Oplysning:

»Disse og følgende vedhæftede Mynt-Tegninger, nemlig 4 forskellige af Canuto Rege, og 4 Runiske, tilsammen 8 Støkker, har ieg tegnet efter 11 original Støkker meget gamle dog tydelige Sølv-Mynter, tilhørende Studiosus Striker Flensburgensis, græcæ lingvæ peritissimus. De er fundne i en Hedensk Begravelse-Høi i Flensborg-Amt.«⁴⁵

Der kan ikke være Tvivl om, at denne Oplysning om Findestedet er urigtig og beror paa en Sammenblanding med Gremmerupfundet; Mønterne hidrører sikkert nok fra Holsteinborgfundet.

⁴⁴ Numophylacium Suhmianum seu catalogus numismatum, continens numos medii et recentioris ævi argenteos et æreos, quæ, dum vixit, collegit perillustris et generosus dominus dn. Petrus Fridericus Suhmius, cubicularius nobilis et historiographus regius, nec non membrum variarum societatum scientiarum, hastæ subiicienda initio mensis Iunii anni MDCCCII. Per J. J. Weber, rationum, quæ de donationibus publicis redduntur, in cancellaria Danica revisorem. II p. 91—96.

⁴⁵ Manuscript i Møntsamlingens Arkiv.

3. GULDBRAKTEATFUND FRA KONGSVIG, NORDLAND. 1750

I Erich Pontoppidan: *Det første Forsøg paa Norges Naturlige Historie* (Kjøbenhavn, 1752) omtales S. 295 et ejendommeligt Fund:

»— — Derimod har man for 2 Aar siden i det Nordlandske Fogderie Salten ved Gaarden Kongsviig⁴⁶, hvor fordum en Næsse-Konge skal have boet, midt i en Ur eller Steen-Hob, fundet en god Deel smaa Guld-Stykker, som ved Røgte langt fra fik anden Anseelse, og ved Rettens Middel bleve undersøgte. De befandtes da ikke der at have Hiemme, eller være Stedets naturlige Producter, men af Mennesker for mange Hundrede Aar siden der efterladte; thi det var just smaa Guld-Billeder gjorte ved Konst, skjønt en meget simpel Konst, og meer end Gothisk af Façon; uden Tvivl Mage til de Simulacra aurea Bornholmensia, om hvilke JACOBUS A MELLE, CHRIST. DEMOCRITUS og fleere have skreven. Trende Stykker er faldne i min Haand. Guldet er ikke det bedste, og Figurerne menneskelige Efterlignelser, i tynde Lamellis aureis eller Guld-Plader. Storheden er paa det eene som Leedet af en Finger, paa det andet noget større, og paa det tredie noget mindre. Det første har oven til et Hul med en Ring i.«

De omhandlede Guldbilleder, som forøvrigt var i Forfatterens Besiddelse⁴⁷, er desværre ikke beskrevne saaledes, at det er muligt at identificere dem blandt foreliggende Exemplarer. Lignende Fund er til andre Tider gjort i Norge, før 1669, omhandlet af Sperling, 1810, ved Gaarden Kirkesæter, Hevne Præstegæld, S. Trondhjems Amt, og 1897 ved Gaarden Hauge, Klep Sogn paa Jæderen⁴⁸. Det er mærkeligt at træffe disse Guldbilleder, der antagelig stammer fra Folkevandrings-tiden, saa langt nordpaa i Norge, og det er besynderligt, at de uden for Norge kun kendes fra Bornholm⁴⁹.

4. SOLIDUSFUND FRA BORNHOLM. FØR 1751

Vigtige Oplysninger om en Række bornholmske Møntfund foreligger i et Haandskrift paa det Kgl. Bibliothek (Ny kgl. Saml. 4° 806). Det er forfattet af Johan Christian Urne (1705—1787), Amtmand paa Born-

⁴⁶ Norges Land og Folk. XVIII. Amund Helland: *Nordlands Amt IV* (Kria. 1908) S. 517. Kongsvik i Lødingen Herred.

⁴⁷ Erich Pontoppidan: *Den danske Atlas III* (Khn. 1767) S. 227.

⁴⁸ De norske Fund er omhandlede (med Litteraturhenvisninger) i Num. For. Mbl. XIV S. 345 og 362 f.

⁴⁹ De bornholmske Fund (med Henvisninger til Jacob von Melle og Chr. Democritus) er omhandlede i Nord. Num. Årsskr. 1936 S. 73 ff.

holm 1740—1778⁵⁰. Det indeholder 56 beskrevne Sider og har til Titel: »Fortægnelse paa nogle Tid efter anden her paa Borringholm fundene og mig bekiendt blevne gamle eller formentlig rare Mynter; samt hvorvit samē befandtes kiendelige, læselige og forstaaelige, med videre Omstændigheder«. S. 13 f. anføres her: »De 3de efterfølgende smaae Guld-Mynter, som Ducater, men noget tykkere, bleve mig viiste den 31. Dec: 1750 af H. Ob. Schor⁵¹.

1. Avers. Eet Brystbill. med Krone paa. Ved Siden af Brøstet en Rytter eller Mand til Hest. Omskrift. D. N. THEODOSIVSP. P. AVG (Dominus Theodosius Pater Patriæ Augustus).

Revers. Een med Pantser bekleedt staaende Person, holdende i høyre Haand en Stang med en 4re kantet Figur oven paa, skal vel være som en Estandarde efter de Tidens Art, Labarum kaldet. I dend venstre Haand holdende en lang Pique eller Stang med et Kors ovenpaa. Ved høyre Side en liden Figur som en Stjerne *. Omskriften: GLORORBITERRAR. (Gloria Orbis Terrarum). Neden under: Noget ulæselig, dog syntes at være: TESOB (Tessalonicæ obsignata ☿: myntet udi Thessalonica).

(NB. Ligesaadan Een havde H. Pastor Tamdrup 1763 sc: var funden der i Pedersk: Sogn⁵².)

Skal vel være Kæyser Theodosius Magnus, som först blev af Kæyser Gratianus A° 379 antagen til Med-Regente; men, efter hands Död, 392. beholdt allene Regieringen og døde 395.

2. Avers. Kæyserens Bröst Billede. Omskrift. D. N. ZENOPERPAVG. (Dominus Zeno Perpetuus Augustus).

Revers. Et Menneskes Gestalt med Vinger, staaende og hold. en paa Jorden opreist lang Stang med et Kaars oven paa Enden. Ved venstre Side sees en liden Stjerne (Hvad sligt paa Mynter moñe bemerke? it:CCB). Omskrift. VICTORIAAVGCCB. Neden under CONOB. Betyd. Constantinopoli obsignata ☿: myntet i Constantinopel.

3. Var ligesom næstbeskrevne 2^{den} (neml. Zeno).

Alle 3de meget vel serverte og hart ad ligesom gandske nye,

⁵⁰ C. F. Bricka: Dansk Biografisk Lexikon XVIII (1904) S. 98. M. K. Zahrtmann: Borringholms Historie II (Rønne 1935) S. 167 ff. og flere Steder.

⁵¹ Ancher Antony Schorr, karakteriseret Major i det bornholmske nationale Infanteriregiment 1737, Vicekommandant paa Bornholm 1750, kar. Oberst 1759, entlediget mellem 1774 og 1780. I. C. W. og Kay Hirsch: Fortegnelse over danske og norske Officerer 1648—1814 (1888—1907, Manuscript paa Kgl. Bibliothek) X Fol. 172.

⁵² Senere tilføjet Randbemærkning. Mikkel Tamdrup, personel Capellan 1746, Sognepræst 1761—79 i Pedersker. Wibergs Præstehistorie II (Odense 1870) S. 557.

hvoraf man vel kand slutte, baade at Guld, skiönt det mange Aar, som med disse nok er skeet, have ligget i Jorden, dog holder sig reent og ufortæret, saaog at disse maae være af ret godt ægte Guld for deres Ælde og saa ubeskadigte Kiönheds Skyld.

Zeno skal nok være dend Orientaliske Kæyser Zeno Isauricus, som regier. fra 474 seqq: (til 491); thi den beröm: Kæyserin Zenobia /:sc: reg. i Palmyrenen i Asien a. o. 270 og blev af d. Rom: Kæys: Aurelian⁹ overvundet :/ kand det ei være.

De Ord Con ob (scil: moneta) skal betyde Constantinopoli ob: signata — Vide der geöffnete Ritter Platz 1ster Theil pag. 100 von d. Müntzen⁵³.«

Den gamle Amtmand har været en vellærd Mand; man kan jo ikke bebrejde ham, at den første Mønt rettelig maa henføres til den øst-romerske Kejser Theodosius II (408—50)⁵⁴. Rytteren ved Kejserens Brystbillede er en Figur i hans Skjold. »D.N.« skal rettelig læses »Dominus noster«, den staaende Kejsertitel fra Constantin den Stores Tid. ORBIS er en Forbedring for ORVI/S. »—OB« skal læses »Obryziacus«, d. v. s. »Stykke af lutret Guld«. — Den vingede Gestalt paa Zenomønten er, som Omskriften siger, en Victoria. Urne har ikke forstaaet, at der skal læses »AVGGG«, d. e. »Augustorum«, medens »B« angiver det andet Møntværksted i Staden⁵⁵.

De to Guldmonter er beskrevne i Pontoppidans Danske Atlas III (1767) S. 228 f. »efter Hr. Etatsraad og Amtmand Urne hans Beretning« som fundne paa Bornholm; besynderlig nok er Zenomønten til Trods for sin Omskrift her henført til Leo Isauricus (474—91!). Dette ser ud som en Trykfejl; men det kan dog bemærkes, at Suhm i Critisk Historie af Danmark II (1775) S. 641 skriver: »For nogle og tyve Aar siden fik jeg en Guldpenge af Leo Thrax, som er oppløyet paa Bornholm«⁵⁶.

⁵³ Des geöffneten Ritter-Platz I Theil II Abtheilung. Das Geöffnete Müntz-Cabinet, oder Einleitung/ wie solche Wissenschaft leichte zu erlernen/ was zu Erkäntnusz der Antiquen und Modernen Müntzen erfordert werde/ und wie solche nützlich zu gebrauchen. Sampt Beschreibung der berühmtesten Müntz-Cabinetten und Scribenten in Europa. Hamburg 1705.

⁵⁴ Christianus Ramus: Catalogus numorum veterum Græcorum et Latinorum Musei Regis Daniæ Pars II. Moneta Romanorum Vol. II (Hafniæ 1816) mangler denne Mønt, og først 1850 indkom et andet Exemplar, fundet ved Soldatergaard, Bornholm. — J. Sabatier: Description générale des monnaies Byzantines I (Paris 1862) pag. 114 no. 3 pl. IV 31.

⁵⁵ Ramus pag. 334 no. 1 (dog fra det tredje Møntværksted r). Sabatier pag. 138 no. 1 pl. VII 18.

⁵⁶ Numophylacium Suhmianum seu catalogus numismatum, continens numos ex auro, argento et aere Græcorum et Romanorum, nec non medii et recentioris ævi aureos, . . . initio mensis Novembris anni MDCCC. . . . Tom. I pag. 9 nos. 66—69.

Det ser altsaa virkelig ud til, at det omhandlede Fund ogsaa har omfattet en Mønt fra Kejser Leo I (457—74).

Det er besynderligt, at den høje Øvrighed: Amtmand, Vicekommandant og Præst synes at være ganske ukendte med Danefæbestemmelserne. De paagældende Mønter er ikke blevet indsendt af Oberst Schorr til Rentekammeret, saaledes som det var hans Embedspligt at gøre. Nogle flere Guldmonter fra samme Tid, som sandsynligvis hører til samme Fund, var endnu mange Aar efter i Oberstens Besiddelse. Derom beretter Amtmand Urne i det følgende (S. 20 f.):

»Paa en Guld Myndt af Størrelse [*her er tegnet en Kreds paa 2 l mm i Tværmaal*] findes:

Paa Aversen, Eet Bryst Billede med en Hue paa Hovedet, ombunden med en dobbelt Perlesnor, hvorav de 2de Ender med runde Knopper paa, nedhænger ud over Nakken; deromkring staaer DNHONORIVSPEAVG.

Reversen. Eet staaende Menniske, den Venstre Foed sadt paa Eet der neden under liggende Menniske, holdende i den Venstre Haand en liden Globus, hvorpaa staar opreyst en liden Victoria med en Krands udi Haanden ligesom hun vilde sette den hen paa Hovedet af Mennisket; I Höyre Haand holdende en romersk Estandarde, eller som Romerne kaldte labarum, med den ene Ende staaende paa Jorden. Omskrift: VICTORIAAVGGG. l'Exergue Underskrift CONOB. Vægtig lidet over 1 qtin.

Denne Mynt var funden herpaa Bornholm, og var endnu gandske reen og tydelig i Præget, og blev mig communiceret fra Hr. Oberste Schor dend 13de Junii 1761, for at give hannem nogen Oplysning, hvilket, som ovenstaaende, saa vidt ieg kunde, blev skrivtl. meddeelt.«

Den saa udførligt beskrevne Mønt er fra den vestromerske Kejser Honorius (393—423)⁵⁷. Indskriften i Afsnittet skal læses COMOB (d. v. s. Comes obryzi?).

Endnu en tredje Gang kommer Amtmand Urne tilbage til disse Guldmonter (S. 43—50):

»Forklaring over fire, fra H. Oberste og Vice-Commandant von Schor, A^o 1776 d. 2. Aprilis mig communicerede gamle, dog endnu vel conserveerte Guld-Mynter, over eenhver i sær, saavidt læselig og ieg, efter Omstændighederne formaaer at skiønne, da det feiler paa Hielp her af saadanne Böger, som fuldstændigen handle om slige gamle og

⁵⁷ Ramus pag. 315 no. 25. Henry Cohen: Description historique des monnaies frappées sous l'empire Romain communément appelées médailles impériales. 2. ed. VIII (Paris 1892) pag. 185 no. 44.

udenlandske Mynter: Dend 1ste. 1. Paa Aversen eller første Side stod Kæyserens (nemlig. Theodosii) Brystbillede, prydet paa Hovedet med dend i gamle Tider brugelige og saa kaldede Diadema, eller Kongelige Hoved-Smykke; var ældere endsom de siden efter brugelige Kroner; Bestoed af et Baand om Panden og Hovedet, undertiden vel bredt, iblandt og smalere; blev samēbundet bagtil, og Enderne hængte løse nedad Halsen, som og sees paa denne Mynt. Efter Kæyser Constantini Magni Tider /: regierte fra A° 306 endtil 337, og var dend 1ste Christl. Kæyser :/ betiente Kæyserne sig af saadant Hoved-Baand, og udpyn-tede samē undertiden med een ja vel og tvende Rader Perler samt Ædelsteene. Holdende udi høyre Haand en Pique eller et Spyd hen over dend høyre Skulder. Men paa dend venstre synes at være broderet eller med Udsyning en Mand til Hæst meget subtil.

Legenden eller Opskriften runden omkring Præget: D. N. THEODOSIVS PE. AVG. Betyder Dominus Theodosius perpetuus augustus. Dend Titul Dominus eller Herre var i gamle Tider af stor Anseende og tillagdes saavel Kæysere som Konger og andre Regentere. Perpetuus Augustus : stædsevarende Formerer, neml. Rigets; Er ligeledes en Kæyserlig endnu vedvarende Titel.

2. Revers eller dend anden Side. Midtpaa sees Krigs-Gudinden Pallas, siddende paa een Rykstoel, holdende i høyre Haand en Verdens Klode, eller Rigs Æbled nu kaldet, med et Kaars paa, som symbolisk eller billed- og lignelseviis forestiller Kæyserdømmet og Behærskelse over hele Verden. Ved høyre Side haver Pallas et Skiold hos sig staaende; betydende, hun beskiermer Riget.

Legenden eller Omskriften: IMP. XXXVII. COS. XVII. P. P. Betyder: Imperator, Consul, Pater Patriæ, det er: Kæyser eller Feldherre, Borgemester, Fædrelandets Fader. Men ang. de tilsadte Tall, er Betydningen mig ei rett bekiendt, om tilvisse: Quadrages duo : 42 Gange Imperator eller Comāderendes General og Seyrherre, item Septies Consul : 17 Gange Borgemester.

3. Exergue eller Underskriften CONOB. Betyder: Constantinopoli (scil: moneta) obsignata, det er: udi Constantinopel præget eller myntet⁵⁸.

Ovenbenævnte Kæyser Theodosius, hvilken det maae have været af de trende af lige Navn, som Regierte udi Orient og residerte udi Constantinopel, eller saa kaldede grædske Kæysere, staaer derhen; neml. Theodosius 1^{mus} regierte først tillige med Gratianus fra

⁵⁸ Ramus pag. 330 no. 1. Sabatier pag. 115 no. 5 pl. V 1.

A° 379 og siden alleene fra 392 til 395; dernæst Theodosius 2^{dus} eller Iunior fra A° 408 til 450, og endelig Theodosius 3^{tus} regierte fra 714 til 716; Efter min Formodning skal det være Theodosius 2^{dus} saasom de andre herpaa følgende tvende Kæysere dermed nærmest, efter Chronologien, eller Tids Regning, passe sig.

[Den anden og tredie Mønt er de selv samme Mønter, som Forfatteren har faaet at se 1750, og som er beskrevet ovenfor. Den her givne udførlige Beskrivelse forbigaas derfor.]

4. 1. D.N.ANTHEMIVS.P.P.AVG. Betyder: Dominus Anthemius, Pater Patriæ Augustus, Heder: Kæyser Anthemius, Fædrelandets Fader, Rigets Formerer.

2. Tvende staaende Krigs Mænd, hver med sit ved Foden opsteltt Spyd i dend ene Haand, og holde imellem sig en Klode med Kaars paa, eller Rigs Æblet.

3. Omskrivten: SALVSREIPVBLICAE, det heder: Det Allmindeliges Bædste eller Velfært.

4. Nedenunder: CON.OB. Betyder: /: som forhen allerede forklaret: / I Constantinopel præget. Denne Anthemius var af Leone 1mo, Kæyser i Orient, som regierte fra A° 457 til 474, indsadt at være Kæyser udi Rom med Italien, saameget nemlig, som endnu var til overs af det saa kaldede Occidentalske Kæyserdømme. Mueligt skal altsaa de paa Reversen staaende tvende Personer betyde, at Riget saaledes af dem begge til det Bædste bestyres etc.«⁵⁹

I den derpaa følgende Commentar, som her forbigaas, kommer Forfatteren til den for os besynderlige Antagelse, at disse Mønter er kommet til Landet med hjemvendende Korsfarere i Tiden 1098—1270.

Findestedet er efter al Sandsynlighed det Sted, som Amtmand Urne udførligt omtaler allersidst i sit Manuscript (S. 55 f.):

»En Deel Engesbond og Sædesland i Ibsker Sogn op til Svaneke Byes Jorder beliggende, kaldet Sylten er jævnlig funden adskillige Guldmynter fra de grædske Kæyseres Tider, som her udi disse Samlinger sees anførte, saavelsom og tæmelig massive Guldforarbejder saasom til Böyler i Kaarder eller andet Greb og som til Hæste-Bidsel-Stænger, ja vel mange flere Ting som Finderne ikke lade sig mærke med. En gammel Fortæling haves om bemelte Sylten, som i Begyndelsen jeg kom her, omtrænt 1742, davær. Byef. Steenbeck, paa Begjæring skriftlig tilmeldte mig, omtrænt saaledes:

Om de Tider at her i Öster-Söen forefaldt saa megen Söe-Röveri

⁵⁹ Ramus pag. 320 no. 1. Cohen VIII pag. 231 no. 6.

skal engang en Deel Curlænder have lagt sig for Ibsker Sogn, hvor nu Frænde kaldes, for Anker og gaaet om Natten i Land; de vare blevne af Landfolket anraabte, og givet til Svar Freunde eller Frænder; Men da man lod dem deres frie Gang foretaget stoer Röven og Plyndren; til sidst trukket sig vel fulde og lagt sig /: da det var kiønt Sommer Veir :/ ned i ovenberørte Eng at sove, hvornæst Landsens Folk listede sig paa dem og sloge dem samtlige ihjel, begrove dem der og ligesom nedsyltede i dend bløde Sumpe, deraf Stæden faaed sit Navn; En eneste eller et Par unge Drænge skiulte sig og lodes siden ved Live, fik det Navn Curer, og deraf ere endnu Efterkommere her saaledes kaldede, saasom Ared Kure, Sandemand i Nyeker Sogn.«

Fortællingen om de kuriske Sørøvere lyder ikke meget troværdig, og Slægtsnavnet Kure (og Kuregaard i Ibsker) afledes mere naturligt af det gamle danske Ord Kure = Vogter. Ogsaa i det nittende Aarhundrede er der paa det gamle Findested fremdraget forskellige Oldsager, hvoriblandt Guldgubber og Solidi. Af de sidste er fundet tre Exemplarer: fra Theodosius II (408—50)⁶⁰, Valentinian III (423—55)⁶¹ og Leo I (457—74)⁶². »Sylten« er egentlig Navnet paa en lille forhenværende Eng ca. 1200 Alen Øst for Ibs Kirke. Findestedet er efter Lærer J. A. Jørgensens Undersøgelser paa en gammel Husplads umiddelbart Nord for Engen paa Køllergaards Mark⁶³.

5. MØNTFUND FRA ØSTERLARSKER, BORNHOLM. 1752

I sin Beskrivelse af Bornholm⁶⁴ under Aaret 1752 omtaler Laurids Thurah et Fund: »Samme Aar fandt en Bonde i Øster Larsker Sogn endeel gamle Sølv Mynter i Jorden, som veiede to og tive og trefierdendeel Lod; Disse blev af Amtmanden oversendte som Danne Fæe, til det Kongl. Rente Kammer, dog fik Bonden sin Betaling derfor.« Det maa have været en større Pengesum, der vejede 335 g; men des

⁶⁰ Fundet 1894. Som den ovennævnte, se Anm. 58.

⁶¹ E. Vedel: Bornholms Oldtidsminder og Oldsager (Khn. 1886) S. 397 Nr. 82. — P. Hauberg: Skandinaviens Fund af romersk Guld og Sølvmynt før Aar 500. Aarbøger for nord. Oldk. 1894 S. 350 Nr. 173.

⁶² Fundet 1824. Antiquariske Annaler IV (1827) S. 394.

⁶³ Vedel, Anførte Sted S. 397 og 399 f.

⁶⁴ Omstændelig og tilforladelig Beskrivelse over den i Øster-Søen liggende, under det kongelige danske Herredømme blomstrende navnkundige Øe Bornholm, og den ei langt derfra anlagde fortreffelige Fæstning Christiansøe, hvorudi forklares alt hvad merkværdigt om disse tvende Lande i deres nu værende Tilstand er at agte, hvortil end videre føies, hvad Historierne saa vel gamle som nye derom meddele (Khn. 1756) S. 272.

værre foreligger der intet nærmere om Fundet. Den nye Plakat af 7. August 1752 er aabenbart traadt i Kraft i dette Tilfælde. Det er besynderligt, at Amtmand Urne, som gav Forfatteren Oplysninger, ikke har nævnt dette Fund i sin Fortegnelse.

6. DENARFUND FRA BORNHOLM. FØR 1753

Det næste Fund fremgaar af Amtmand Urnes ovennævnte Fortegnelse (S. 15 Nr. 15—17), hvorefter her — forkortet — anføres:

»ANTONINVS AVG TR P XXVII [*Brb. laurbærkranset*]

Revers. En staaende Person som et Fruentimmer, holdende udi den udrakte høyre Haand noget som en Sax, og i Venstre en Stav som Mercurii eller andet.

Et dito Kayserl. Brystbill. med Skiæg, og Lorbærkrantz, Omskriften ulæselig og noget afbrudt.

Revers. Ligel. et staaende Fruentimmer, men ellers mest allt ukiendel. og ulæsel.

DIVA FAVSTINA [*Kejserindens Brb. med opbundet Haar og Krans. — Reversen ikke beskrevet*].

NB. Næstovenstaaende alle 3de Mynter, hver af fiint Sølv som støbte, store som omtrent en 8te Skill. — Sendt til H.Geh.R.Tott A° 1753; men bekom intet Svar, som jeg dog for nærmere Oplysnings Skyld af saa lærd en Mand havde öndsket.«

Den førstnævnte Mønt, en Denar fra Marc Aurel, genfindes i Thotts Auctionskatalog I (1789) pag. 108 no. 1220, hvor den beskrives saaledes: M ANTONINVS AVG TR P XXVII, Caput laureatum, in av. RELIG AVG IMP VI COS III, Mercurius stans, d. pateram, s. caduceum. Denaren er slaaet Aar 173⁶⁵.

Den anden Mønt kan meget vel skjule sig under de følgende to Nummere i Thotts Katalog 1222—23: »Qvinque / quatuor / ejusdem inscript. & typ.« Den er sandsynligvis ogsaa fra Marc Aurel.

Den tredje Denar fra den »forgudede« Faustina, Marc Aurels Kejserinde (død 175), er repræsenteret ved 8 Exemplarer i Thotts Katalog pag. 112 no. 1277—84. Bagsiden har CONSECRATIO, dels med et Alter, dels med en Paafugl⁶⁶. Særlig den sidste, 1284 »Num. detrit.« kan muligvis være Exemplaret fra Bornholm.

De tre Denarer hører aabenbart til et større Fund, nedlagt ca. Aar 200, men desværre er der ikke givet Oplysning om Findestedet.

⁶⁵ Ramus pag. 311 no. 304. Cohen III (1883) pag. 54 no. 530.

⁶⁶ Ramus pag. 322 no. 159—171. Cohen III pag. 141 no. 70—75.

7. MØNTFUND FRA SØDORP KIRKE, GUDBRANDSDALEN. 1752(?)

I Langebeks Excerpter paa det kgl. Bibliothek (295 fol.) findes en Optegnelse om et Fund fra Norge:

»De gamle Norske Mynter, som findes (1769) hos Hr. Conferentz Raad Klevenfeld, ere fundne under Sødorf Annex Kirke i Froens Prestegield og GuldbRANDSDALEN, og hannem tilsendte af Hensning Ulric Fuglberg, Sogneprest til Winger og Mitskoug ved Brev, dateret Vingers Prestegaard d. 10. Junii 1760. NB. Der vare i alt 16 Stykker Mynter, hvoriblant fandtes en Rostoker og een Meklenborger.«

I Klevenfeldts Katalog opføres ialt kun 11 norske Mønter, nemlig: Hans, Hvid (210), Søsling fra Bergen (211), Frederik I, Hvid fra Bergen (241), Christian III, Skilling fra Oslo 1535 (225 og 226) og fra Bergen 1537 (256), Ærkebiskop Erik Walkendorf, Skilling fra Throndhjem (227 og 227 b) og Ærkebiskop Olav Engelbrektsson, Skilling fra Throndhjem (265, 266 og 267)⁶⁷. Det maa være disse Mønter, enten dem alle eller nogle af dem, som i Begyndelsen af Christian IIIs Regering er bleven nedlagt i Kirkens Grund. Det er uvist, om det er et Bygningsoffer, Dødmands Medgift eller hengemt Pengesum. Sødorp Kirke (Nordre Fron Herred, Christians Amt), stod oprindelig paa Gaarden Brandvol, men i Midten af det 18. Aarhundrede opførtes paa Nabogaarden Lillegaard en ny Kirke, som indviedes i September 1752⁶⁸. Mønterne er altsaa fundne ved Nedbrydningen af den gamle Kirke.

8. MØNTFUND FRA AAKER SOGN, BORNHOLM. FØR 1756

I sin ovennævnte Beskrivelse over Bornholm, som udkom 1756, omtaler Thurah (S. 89) et Fund: »I samme Sogn [Aaker] paa et Sted som kaldes Gamle Kirkegaard, ere for nogle Aar siden, ved Pløining opgravne endeel gamle Sølv-Mynter fra de Hedenske Tider, hvorpaa vare adskillige Figurer og Billeder at see.« Mærkelig nok nævner Amtmand Urne, der muligvis er Thurahs Hjemmelsmand, ikke dette Fund i sin Fortegnelse. Findestedet er antagelig den middelalderlige Kirkegaard ved Kannikegaard lige Vest for Aakirke.

⁶⁷ Museum Klevenfeldianum (Hafniae 1777) pag. 291 ff. Beskrivelsen af Mønterne er kortfattet og lidt unøjagtig. Tre meklenborgske Mønter opføres pag. 300 no. 392 f.

⁶⁸ Norges land og folk V. Amund Helland: Kristians Amt III (Kria. 1913) S. 289.

9. MØNTFUNDET I BROGADE, SKJELSKØR. 1758

I sin fornøjelige Bog, »En ringe Underretning om Schielschiør Kiøbsteds gamle og nuværende Tilstand« (Sorø 1759 S. 123) omtaler Sognepræsten Peter Friis Edvardsen i sin Skildring af Brogade et Møntfund: »I afvigte Aar lod en god Mand grave en Kielder under sit Huus, og omtrent 2 Alen under Jorden blev funden adskillige Penge, ikke samlede paa et Sted, men adspredte over den ganske Plads, ved hver Spademaal de grov fik de nu 2 nu 1 nu flere smaa Penge, men alle mortificerede, uden nogle faa, hvor af den ene var en Rostoker Kors-Hvid saa stor som en 10 Sk., en dito fuldkommen saa stor som en Tomark med stor Vaaben, men mesten ukiendelig, Monet. Nov. Rostoch., nok funden en Svensk-Kobber-Mynt, hvor R. 3 Cron s. paa den anden Side $\frac{1}{4}$ ^{16.} Svensk S. M., muelig en af Caroli Gustavi Penge i Beleiringsens Tid.« ^{Vaaben}

Den førstnævnte »Korshvid« fra Rostock maa være en Doppelschilling fra Aarene 1550—1618⁶⁹. Den 10-Skilling, som nævnes til Sammenligning, er Frederik IVs Tolvskilling fra Krigens Tid, som 1726 reduceredes til at kursere for kun 10 Skilling. Den anden, større Mønt fra Rostock er en Halvthaler fra Aarene 1581—1633⁷⁰. Den sidstnævnte Mønt er en Fyrk, $\frac{1}{4}$ Øre Silfver Mynt, fra Dronning Christina (1632—54).

Mønterne kunde meget vel være gemt ned under Carl Gustavs Krigene, men det synes ikke at dreje sig om nogen større Skat, muligvis er det en svensk Krigsmands Lommepenge⁷¹.

10. MØNTFUND FRA EGESGAARD, BODILSKER, BORNHOLM.
FØR 1760

I sin ovennævnte Fortegnelse (S. 3 f. Nr. 5) gengiver Amtmand Urne en Mønt:

»IOHARO [Brb. med Hjelm].

PIEOPINEONNORO [Korsfigur] Skal nok være gammelt Engelsk Sprog.

Fra H. Tamderop 1760. — — — Skal være funden paa 6te Selv Eiergaards Grund i Bodilsker Sogn, hvor og endnu flere af og til skal være fundene⁷².«

⁶⁹ E. Grimm: Münzen und Medaillen der Stadt Rostock. Berliner Münzblätter Juli 1898 Sp. 2456—59 Nr. 274—325.

⁷⁰ Grimm, Sstds. Juni 1898 Sp. 2433 f. Nr. 213—228.

⁷¹ Fundet er omtalt i Artiklen »Møntfund i Sorø Amt«. Aarbog for Historisk Samfund for Sorø Amt XVII (Sorø 1929) S. 5.

⁷² Tamdrup, se Anm. 52. — 6. Selvejergaard efter bornholmsk Sognetal er Egesgaard. — Urnes vidtløftige Møntbeskrivelser og Commentarer er her og i det følgende forkortede.

Mønten maa øjensynlig være en Penning fra Harald Harefod (1035–39) af Hildebrands Type A, præget af Leowine i Norðwic (Norwich), men et tilsvarende Exemplar synes ikke at være kendt i Nutiden.

Umiddelbart efter gengiver Urne en tysk Kejsermønt fra Conrad II (1024, Kejser 1027–39), uden at det dog siges, at den stammer fra samme Fund:

»CHVONRADVSIMP [*Kronet Hoved*].

IOEIALE OISIII A

Fra H. Ob. og Commandant von Bülow 1760⁷⁸

Mønten var »mør« og gik itu mellem Hænderne paa Forfatteren.

Bagsiden er sikkert misforstaaet; den har utvivlsomt baaret den sædvanlige Indskrift for Mønter fra Cøln: COLON^S_A⁷⁴

11. MØNTFUND FRA PEDERSKER(?), BORNHOLM. FØR 1760

I sin ovennævnte Fortegnelse (S. 2 f. Nr. 3–4) gengiver Amtmand Urne et Par Mønter:

»MO . . . . SEVBIS . . . . RR^Λ [*Kongehoved*]

CIVI/T^Λ ./. ^{AN}/TOR [*Kors med : i hver Vinkel*]

IOHANALBER. DEIGRAT [*Skjold med kronet Oksehoved*]

DVX/ME/GAP/IOH [*Kors med VTIO i Vinklerne*]

NB Fra H. Tamderop Capellan⁷⁵ i Pedersker Sogn 1760.«

Den første Mønt er en engelsk Sterling, slaaet i Canterbury for Edward II eller III, vistnok i Aarene 1307–35, med de velkendte Omskrifter: [†]EDW^ΛTRR^ΛNGLDNS^ΛYB (Edwardus rex Angliæ dominus Hybernix) og CIVITAS ANTOR. Den anden Mønt er en Søsling (fra 1549) fra Johan Albert, Hertug af Meklenborg (Schwerin) 1547–76. Bogstaverne i Korset udlægges: Verbum Tuum In Ore eller Verbi Tui Inimicos Odi⁷⁶.

Desværre er Findestedet ikke nærmere angivet, ej heller, om Mønterne hører til et samlet Fund.

⁷⁸ Otto Frederik Bülow (1718–64), Oberst, blev 1760 Generalmajor og 1761 Chef for det bornholmske Regiment. Hirschs Officersfortegnelse (se Anm. 51) II Blad 378.

⁷⁴ Hermann Dannenberg: Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit (Berlin 1876) S. 159 Taf. XV 356–7.

⁷⁵ Ordet Capellan er senere overstreget, hvad der hænger sammen med, at Herr Tamdrup den 18. December 1761 blev kaldet til Sognepræst sstds.

⁷⁶ Carl Friedrich Evers: Mecklenburgische Münz-Verfassung II (Schwerin 1799) S. 82.

12. MØNTFUND FRA RUTS KIRKEGAARD, BORNHOLM. 1760

I sin ovennævnte Fortegnelse (S. 1 f. Nr. 1—2) omtaler Amtmand Urne tre Mønter:

»HOLSTRFLIVORIS [Kors i spids Skjold].
MORETA * REVALLIE [Kors med * i hver Vinkel].

H. Pastor Randers i Hasle eiede denne Mynt in duplo. — — — Blev fundene 1760 i Ruthsker Sogn. — — —

Billede som en liden Kræbs og ved hver Side et Bogstav som Hebræisk eller slig orientalske Characterer.

NB denne var ligeledes fra H. Randers⁷⁷, og skal alle Tre forbeskrevne være funden 1760 i Præste Begravelsen paa Ruths Kirkegaard. Muel. en gl. Overtroe at legge i de dødes Ligkiste ell. Grav nog. af Metall ell. Penge.«

Den førstnævnte Mønt er en Schilling fra Reval, 15. Aarhundrede, fra de tyske Hærmestre. Forsideomskriften skal rettelig læses: MAGISTRI: LIVORIE⁷⁸. Den anden Mønt, der er ganske meningsløst beskrevet, men som efter den opgivne Størrelse har maalt 11 mm, kan muligvis have været en utydelig pommersk Vinkenaug fra samme Tid.

13. MØNTFUND FRA ALBÆK KIRKEGAARD. 1760

I »Journal over Indkomne Breve, fra Aaret 1692^{ve} til 1772^{ve} incl: Den Kongelige Kiøbenhavnske Mynt vedkommende« er under 28de Junij 1760 indført en Skrivelse fra Rentekammeret til Mynt-Inspecteur von Haven: »Tilsender 9 stk. gamle Mynte Sorter og en Sølv Knap, funden paa Albeck Kirkegaard med Anmodning at samme paa Mynten maatte veyes og sammes Vægt og Værdie tilmeldes og derefter igien remiteres.« — Mere synes ikke at foreligge, hverken i Rentekammerets eller i Møntens Arkiv, om dette lille Fund. Da Mønterne øjensynlig ikke var gangbare mere i 1760, har de rimeligvis været ældre end 1625, men Sølvknappen kunde tyde paa, at de ikke var meget ældre end ca. 1600. Findestedet har været enten Albæk i Støvring Herred ved Randers Fjord eller Kirkebyen af samme Navn i Dronninglund Herred i Vendsyssel.

⁷⁷ Laurits Lauritsen Randers var Præst i Hasle og Ruthsker fra 1749 til sin Død 1780. Wiberg: Præstehistorie I (Odense 1870) S. 544.

⁷⁸ B. Koehne: Zeitschrift für Münz-Siegel- und Wappenkunde II (Berlin m. m. 1842) S. 214 Tafel III 10.

14. MØNTFUND FRA HINDSHOLM. FØR 1761

I Archivtegnemester Søren Abildgaards Rejsedagbøger (i Nationalmuseet) er o. 1761 optegnet: »Paa Hinds Holmen er funden gamle Engelske Mynter store som 2 Skillinger eller smaa Sölv-Sexskillinger. Præsten i Mesinge, Hr. West⁷⁹ viiste mig 2de saadanne og tillige 2de andre Mynter af fiint Sølv meget tynde og store som en Dansk RigsØrt med arabiske eller Syriske characterer, disse vare og fundne der paa Landet.« — Det er beklageligt, at den rejsende Antikvar ikke aftegnede Mønterne, der aabenbart hidrørte fra en Pengesum fra en Pengesum fra Vikingetiden med angelsaksiske og kufiske Mønter. — Mange Aar senere meldes der igen om Møntfund fra Hindsholm. I »Dagen« for den 31. Oct. 1809 aftrykkes en Skrivelse af 12. Oct. fra Kjerteminde: »Som en antikvarisk Mærkværdighed fortjener at anføres, at man paa Hindsholm i en Tørvemose, 4 Alen dybt, har fundet nogle Penge med Arabisk Paaskrivt; man skal have sendt dem til Hs. Højærværdighed Biskop Münster, for at faae en Forklaring derover.« Hvad den møntkyndige Biskop har forklaret, vides ikke, men det er muligt, at der er en Sammenhæng mellem de to Fund.

15. MØNTFUND FRA SORTEBRØDRE KIRKEGAARD, ODENSE (?). 1761

I sin ovennævnte Fortegnelse (S. 10 f. Nr. 12) gengiver Amtmand Urne en Toskilling fra Christian III, København 1536 (Schou 42 ff.):

»CHRISTIANI·D·G·REX·DANIE·ET·N [Brb.]

†·MONETA·NOVA·HAFNIENSIS: ·C· ·R· ·D· [3 Skjolde] -- --

Dend er bleven funden forleden Aar [1761] paa SorteBrødre Kirkegaard, af en Person Navnl: Christen Sønneberg, som er Corporal under Kammerh. og Oberstl: H. Greve Casp: Herm: v. Moltkes Compagnie ved det . . . . Regiment⁸⁰. Da hand der boede tæt ved Kirke Gaarden, grov hd. nogen Jord til en Have, hvor da et Dødnings-Hoved med opkom, ved dets Hals hængte denne Penge i en Silke Traad, men som straks gik i Stykker, der er og et Holl paa Mynten oven for Korset†. Samme Mynt haver ieg faaed at see hos benævnte paa Hverving hid

⁷⁹ Hans West var Sognepræst i Mesinge, Bjerger Herred, 1744—71. Wibergs Præstehistorie II (Odense 1870) S. 401.

⁸⁰ Caspar Herman Gottlob Moltke, Greve, 1738—1800, Kammerherre 1757, Oberst og Chef for det holstenske Rytterregiment 1758. Hirschs Officersfortegnelse (se Anm. 51) VII Blad 211.

overkommen Corporal in Decemb: 1761 — men hand fik dend strax igien⁸¹«.

Desværre er Findestedet ikke helt nøjagtigt angivet, men sandsynligvis menes der den (forlængst nedlagte) Sortebrødre Kirkegaard, som laa for Enden af Møntestrædet i Odense. Ifølge velvillig Meddelelse fra Hærens Arkiv laa nemlig det holstenske Rytterregiment ved den Tid i Garnison i Odense, Assens, Middelfart og Bogense med Hovedkvarter i Odense. Endnu 1632 blev en henrettet Kvinde begravet paa Kirkegaarden, men 1660 var den udlagt til Torv⁸².

16. MØNTFUND I NEKSØ VANG. 1761

I sin ovennævnte Fortegnelse (S. 35 Nr. 62) meddeler Amtmand Urne: »A° 1761 skal være funden paa en Ager i Nexøe Vang:

Edward.Di.Gra.Rex.Angl.Franc.Dns.Ib. [*Kongen i Skib; Banner med æ*]
Ihe Avt. Transiens Per Medium Illorum Ibat.«

Stor omtrent som en Crondaler. Vejede 3de danske Curant Ducater ÷ $\frac{1}{2}$ qu. skal gælde 5 Rdr. + 14 β agio for dets bedre Guld.

Den anførte Mønt er tydelig nok en Ryal (eller Rosenobel) fra Edward IV, præget i Aarene 1465—70⁸³. Den maaler 34 mm, hvad der svarer meget vel til Frederik Vs Kroner. Den skal lovmæssigt veje 120 grains = 7,776 g, men de foreliggende Stykker vejer altid lidt mindre, Exemplaret her altsaa 7,516 g.

17. FUND I FAXE. 1768

Den 24. September tilsendte Rentekammeret Commissarierne ved Kunstkammerets Aflevering følgende Promemoria:

»Indesluttede Romerske Guld-Mynt, som udi en Universitæts Jord paa Faxe Mark af Bonden Lars Jensen er funden, tilstilles dennem herved, paa det samme tilligemed hoslagte, af Bibliothecario Academico M: Abr: Kall derover giorte Forklaring, i følge af Allernaadigste Resolution ad 16de indeværende Maaned, til de øvrige Romerske Mynter paa Kunst-Cammeret kand vorde henlagt og udi Inventario anført.«

⁸¹ Her udelades nogle Bemærkninger om det kongelige Navnetal, hvorom Forfatteren tror at være klogere end Holberg: Danmark og Norges geistlige og verdslige Stat (Khn. 1749) S. 373 og 383.

⁸² C. T. Engelstoft: Odense Byes Historie 2. Udg. (Odense 1880) S. 163 og 283 f. samt velvillig Meddelelse fra Sagfører Axel Ernst, Odense.

⁸³ George C. Brooke: English coins (London 1932) p. 155 pl. XXXIII, 16. Robert Lloyd Keynes: The gold coins of England (London 1884) p. 58 sq. pl. V 36.

I Bilaget havde den lærde unge Universitetsbibliothekar givet en meget udførlig og forbausende rigtig Beskrivelse af den slidte Guldmedaille, som han med Rette henførte til Kejser Valentinian I (364—375)⁸⁴.

Under samme Dato tilskrev Rentekammeret Rector og Professores ved Universitætet i Kiöbenhavn et andet Promemoria:

»I følge af Allernaadigst Resolution af 16de indeværende Maaned skal Finderen Lars Jensen i Faxe gotgiøres Værdien af den Os ved ærede Skrivelse af 15de Augusti sidstafvigte tilsendte Romerske Guld Mynt med 13 Rdr. 55 β til hvis Betaling Vores Assignation derpaa herved følger«⁸⁵.

Guldmedaillen blev altsaa ført i Inventar i Kunstkammeret (BA d 56), gik ved dettes Opløsning 1824 over til det kgl. Kunstmuseum, hvorfra den den 24. Marts 1845 overleveredes til det kgl. Museum for nordiske Oldsager (Museumsnummer 8511). Den kgl. Commission af 1780, der fik Guldmedaillen udleveret, ansaa den for altfor slet bevaret til at kunne indlemmes i det kgl. Myntkabinet.

Da Guldmedaillen er udførligt beskrevet og omhandlet af C. Jørgensen⁸⁶, skal den her kun afbildes og kort beskrives: DNVALENTINI/ANVSPPAVG Brb. t. h. med Diadem. Bs. GLORIARO/MANORVM »Constantinopolis« tronende som Gudinde; hun holder i sin fremstrakte højre Haand en Globus, hvorpaa en Victoriafigur, og hun sætter sin ene Fod

⁸⁴ Nationalmuseets Arkiv. Tillige Kunstkammerinventar 1775 S. 211. No. 211.

⁸⁵ Rentekammerets Mynte Correspondance Protocoll Littr. D. 1/2 1768—1/6 1771 S. 7, 5, jfr. S. 8. Tillige Rentekammerets Relations og Resolutions Protokol for 1768 No. 100 (16. Sept. 1768). Consistorii Copie Bog 1767—70 S. 182 No. 130 (15. Aug. 1768) og S. 215 No. 158 (24. Sept. 1768).

⁸⁶ Romerske Guldmedailloner. Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Hist. 1900 S. 109 ff. — Médaillons romain en or. Mémoires de la Société Royale des antiquaires du Nord 1900 pag. 323 sq.

paa en Skibsstavn. Et Christusmonogram i Feltet er ganske bortslidt. I Afsnittet: ANTOB⁸⁷.

Medaillen er herefter præget i Antiochia, sandsynligvis umiddelbart efter Valentinians Valg til Kejser og bestemt til Uddeling ved hans Indtog i Constantinopel, hvorefter han overtog den vestlige Del af Romerriget, medens hans Broder Valens overtog Østen. — Medaillen er overmaade sjælden, foreligger kun i tre Exemplarer, men desværre er vort Exemplar blevet næsten helt ødelagt ved Slid og anden Overlast paa sin lange Rejse fra Kejserens Hof til den sjællandske Bondes Jord. Den paaloddede Øsken er heller ikke oprindelig.

18. MØNTFUND FRA WILSTER MARSK. 1768

I Kunstkammerinventar 1775 er (S.211 No.210) indført: »En Metal Gryde med endel opkogte Bracteater med Nelle-Bladet, Bygninger, Grif eller Løve og et Oxe-hovet, som viser, at samme ere Holsteenske og Pommerske samt Meklenborgske Ældgamle Mynte-Sorter; derved er et Stykke af en Deel af disse Mynter smeltet Sølv, vægtig tilsammen /: foruden Gryden :/ Syv Lod. Ere tilsammen fundne i Wilster-Mark i Holsteen og fra Rente-Kammeret leveret til Kunst-Kammeret den 29de Octbr 1768, med en derved liggende Beskrivelse.« Pengesummen har følgelig vejte 103 g; det smeltede Sølvstykke viser, at der, efter at Fundet blev fremdraget, er taget Lødighedsprøve. Metalgryden med Mønterne blev 1780 afgivet til den kgl. Mønt- og Medaillecommission; rimeligvis er de dertil hørende Aktstykker medfulgt, de forefindes lige saa lidt som Gryden i Nationalmuseet. En Del af Mønterne — efter Vægten at dømme omtrent 15 % — blev af Commissionen indlagt i Møntcabinettet, og skønt man med Rette formodede, at adskillige af disse Bracteater var fra Meklenborg, Lyneborg, Rostock og Brunsvig, blev de optaget i Beskrivelse over danske Mynter og Medailler i den kongelige Samling (1791) S. 11 f. under uvisse Sølvmynter No. 57—75. Mønterne lader sig derefter bestemme som følger:

Lybæk.

57. Kongehoved. 16 Straaler i Randen. 15 mm. 6 Ex. Hertil skal føjes 2 Ex., beskrevne S. 98 under Dronning Margaretha No. 8 og 9, afbildede Tab. XXV. Den gamle Henførelse til Dronning Margretha skyldtes Haarsættet med de lange Lokker; det er forlængst

⁸⁷ Francesco Gnechi: I medaglioni Romani I (Milano 1912) pag. 35 no. 6 tav. 14 no. 9.

paavist, at Typen er ældre end Dronning Margrethes Tid, og Dr. polit. J. W. Wilckes Hævdelse (1924) af Rigtigheden af den gamle Lærdom er videnskabeligt ganske ubegrundet. De afbildede Exemplarer lader sig ikke paavise blandt de mange lybske Hulpeninge i Samlingen. Jesse 185⁸⁸.

Vismar.

58. Oksehoved med ♁ ♁ i Stedet for Horn og derimellem en Nøglekam. 27 Straaler i Randen. 19 mm, 4 Ex. Der forefindes nu kun et Ex. med 31 Straaler, 0,40 g. Oertzen 170⁸⁹. Jesse 291.
59. Variant med 28 Straaler. 2 Ex. Der forefindes nu kun et Ex. med o. 40 Straaler, 0,38 g.
60. Kronet Oksehoved med udrakt Tunge. Straaler i Randen. 19 mm. 3 Ex., der øjensynlig er ombyttede med 2 Ex. fra Fundet paa Godset Ovelgönne ved Eutin. Oertzen 166. Jesse 290.
- 61 som 60, men 15 mm. 2 Ex., der øjensynlig er ombyttede med et Ex. fra Fundet paa Burg, Fehmern.
62. Lignende. 2 Ex., som ikke lader sig paavise i den kgl. Samling. Oertzen 176.

Lybæk.

63. Tvehovedet Ørn. 22 Straaler i Randen. 19 mm. 2 Ex., der øjensynlig er ombyttet med Devegge 1706. Jesse 284.

Lyneborg.

64. Løve og to Taarne. 26 Straaler i Randen. 2 Ex. Der forefindes nu kun et Exemplar, som ikke ganske svarer til Afbildningen: 32 Straaler, 22 mm, 0,45 g. M. Bahrfeldt 27⁹⁰. Jesse 287.
65. Løve t. v. 23 Straaler i Randen. 14 mm. 3 Ex.
Det afbildede Exemplar (med 2 Klip i Randen) foreligger, men har et større ubestemmeligt Antal Straaler. M. Bahrfeldt 18.
66. Løve i Skjold. 22 Straaler i Randen. 14 mm. 6 Ex., hvoraf 3 Ex. foreligger (med 30—32 Straaler) ikke helt svarende til det afbildede Ex. M. Bahrfeldt 19. Jfr. Jesse 197.

⁸⁸ Wilhelm Jesse: Der wendische Münzverein. Quellen und Darstellungen zur hansischen Geschichte, herausgegeben vom Hansischen Geschichtsverein. Neue Folge Bd. VI (Lübeck 1928).

⁸⁹ O. Oertzen: Die mecklenburgischen Münzen des grossherzoglichen Münzkabinetts. I (Schwerin 1900).

⁹⁰ M. Bahrfeldt: Die Münzen der Stadt Lüneburg. VI. Die lüneburgischen Hohlpfenninge. Berliner Münzblätter Januar 1885.

Danmark.

67. Leopard t. v. 22 Straaler i Randen. 15 mm. 2 Ex., som ikke mere forefindes i den kgl. Samling. Derimod foreligger et tilsvarende Exemplar fra Beskrivelsen Christiørn I Nr. 10 Tab. II 12. R. & D. 35: Erik af Pommern. 31 Straaler i Randen. 0,21 g.
Hulpenningen er udmøntet i Henhold til Dronning Philippas Overenskomst med Hansestæderne af 8. Oktober 1424⁹¹. Jesse 485.

Rostok.

68. r 20 Straaler i Randen. Det foreliggende Exemplar har 25 Straaler og svarer saaledes ikke helt til Afbildningen. 15 mm.
Oertzen 200. Jesse 210.

Hamborg.

69. Halvt Nældeblad og to Taarne. 26 Straaler i Randen. 2 Ex.
I den kgl. Samling foreligger kun et Ex. med 32 Straaler. Gaede-
chens 1254⁹². 21 mm. Jesse 280.
70. Nældeblad og to Taarne. 24 Straaler i Randen. 2 Ex. Det til Af-
bildningen iøvrigt nøje svarende Exemplar i den kgl. Samling har
dog 31 Straaler. 21 mm. Gaede-
chens 1251. Jesse 279.
71. Variant. 24 Straaler. 2 Ex. Forefindes ikke.
72. Nældeblad og halvt Taarn 25 Straaler. 19 mm. Tegningen er sikkert
unøjagtig og skal være Nældeblad og to Taarne. Det tilsvarende
Ex. i den kgl. Samling har 36 Straaler. Gaede-
chens 1249.
73. Nældeblad i en stiliseret Port. 22 Straaler i Randen, 14 mm. 5 Ex.,
som ikke lader sig paavise blandt Samlingens mange hamborgske
Hulpenninge. Jfr. Gaede-
chens 1390 ff. Jesse 175.

Salzwedel.

74. Halv Ørn og Nøgle. 22 Straaler i Randen. 15 mm. 4 Ex., hvoraf
kun forefindes et Ex. som det afbildede, men med 34 Straaler.
E. Bahrfeldt 21⁹³. Jesse 251.

Hoya.

75. To Bjørnelabber i et Skjold. 24 Straaler i Randen. Afbildningen er
vendt op og ned. Det foreliggende Exemplar har et større, ubestemt
Antal Straaler. 17 mm.

⁹¹ P. Hauberg: Danmarks Myntvæsen 1377—1481. Aarbøger for nordisk Oldk. 1886. S. 173.

⁹² O. C. Gaede-
chens: Hamburgische Münzen und Medaillen II (Hamburg 1854).

⁹³ Emil Bahrfeldt: Das Münzwesen der Mark Brandenburg unter den Hohenzollern bis zum grossen Kurfürsten von 1415 bis 1640 (Berlin 1895) S. 35.

Denne Hulpenning er ikke bemærket af Grote⁹⁴ ej heller af Jesse. Den viser, at man i Grevskabet Høya har fortsat Prægningen af disse Hulpenninge ind i det 15. Aarh.

De fleste af disse Brakteater er gengivne 1773 i de Langebekske Tegninger.

Der indlagdes i Samlingen ialt 54 Hulpenninge, hvoraf 20 Blafferte:

Danmark	(67)	.....	2		
Rostok	(68)	.....	1		
Vismar	(58—62)	.....	13	hvoraf 9 Blafferte.	
Lybæk	(57, 63)	.....	10	—	2 —
Hamborg	(69—73)	.....	12	—	7 —
Lyneborg	(64—66)	.....	11	—	2 —
Salzwedel	(74)	.....	4		
Hoya	(75)	.....	1		

De danske Hulpenninge er prægede i Henhold til Møntkonventionen af 1424. De hamburgske og lyneborgske Blafferte Nr. 69 og 64 er slagne efter den mellem Hamborg og Lyneborg sluttede Overenskomst, som af M. v. Bahrfieldt (Berliner Münzblätter Sp. 525) sættes til 1438(?) Pengesummen synes at være nedlagt o. 1450.

19. MØNTFUND FRA BORNHOLM. 1768

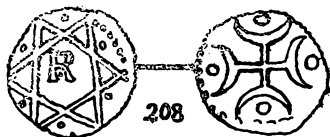
I Kunstkammerinventaret 1775 er (S. 212 Nr. 212) indført: »En Mahomedansk Sølv-Mynt, stor som en 10-Skilling, og en liden Guld-Bracteat, funden paa Bornholm og leveret fra Rente-Kammeret den 26de Novbr 1768«. I Randen er tilføjet: »Mynt Cabinettet«, hvilket sigter til Afgivelsen til Medaillecommissionen af 1780. Det er næppe sandsynligt, at de to Stykker er fundet sammen. Den lille Guldbracteat er rimeligvis en saakaldt Guldgubbe, kendt fra v. Melles og Dippels Skrifter⁹⁵. Sølvmønten svarer til en Dirhem, som Amtmand Urne beskriver i sin Fortegnelse (S. 26 Nr. 46): »Synes at være en endnu meget curieuse orientalsk Skrift og meget længere Bogstaver paa begge Sider i Midten, og med en Skrift som Krands omkring; Af fiint Sølv efter Øyesyen; Stor som en 10 Skill. Stk.« Ved Tiskilling forstodes Frederik IVs fra 1726 reducerede Tolvskillinger, der maaler 24 mm i Tværmaal.

⁹⁴ H. Grote: Geld- und Münzgeschichte der Grafschaft Hoya. Münzstudien IV (Leipzig 1865) S. 211—251.

⁹⁵ Nordisk Numismatisk Årsskrift 1936 S. 73 ff.

20. MØNTFUND VED SORØ. 1768

I Beskrivelsen over danske Mynter og Medailler i den kongelige Samling 1791 opføres S. 84 under Christopher I Nr. 27 »En Sölv Mynt. Av. To Triangler i hinanden, i Midten et R, som betyder Rex. Rev.

Et Kors, paa hver af hvis Ender en stor Halvmaane med en Punkt udi. Tab. XX. No. 27. Denne Mynt er funden ved Soröe Aar 1768.«

Mønten henføres af Hauberg til Erik Klipping, Nørrejylland (19)⁹⁶. Om selve Fundet foreligger iøvrigt intet nærmere.

21. FUND FRA BORNHOLM. CA. 1771

1821 modtog Oldsagskommissionen »en samanidisk (cufisk) Mynt« som Gave fra Assistent Alberts⁹⁷, der opgav, at Mønten var fundet »for 50 Aar siden« paa Bornholm. Nærmere om Fundomstændighederne foreligger ikke. Mønten, der opbevares i Nationalmuseets forhistoriske Afdeling (CCCCCLXXVII), er ejendommelig ved at have indridsede Runeindskrifter paa begge Sider. Først i 1932 blev Mønten fremdraget til nærmere Undersøgelse. Professor Østrup, der katalogiserede Mønt-

samlingens kufiske Mønter, bestemte Mønten, der er meget slidt, som præget i Samarkand for Samaniden Ahmed ibn Ismail (295–301 H = 907–913 A. D.); Aarstallet er ulæseligt. Runologen Erik Moltke⁹⁸ tolkede

⁹⁶ Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1884 S. 325. Mansfeld-Büllner 208.

⁹⁷ Claes Alberts, Assistent i Nationalbanken, død 12. Juni 1840, var en kendt Møntsamler.

⁹⁸ Erik Moltke og J. Østrup: Hvad den arabiske Runemønt fortalte. Berlingske Tidendes Kronik 2. Maj 1932. — Erik Moltke: Runetrolddom. Nordisk Tidskrift 1934 S. 437 ff. — Lis Jacobsen og Erik Moltke: Danmarks Runeindskrifter (Khñ. 1937) Sp. 429 f. Nr. 410, Atlas fig. 1004–5.

Forsidens Runer, der er ordnede efter arabisk Forbillede som Omskrift om tre-fire Linjers Indskrift, saaledes:

isiasususkristusfluistiifinominab /iusins /atrisiifil /insbiritu /sn

hvilket han opløser og omskriver til læseligt Latin:

*Es Jesus Christus filius dei vivi. Nomina pius in nomine patris,
in nomine filii, in nomine spiritus sancti.*

og oversætter:

»Du er, Jesus, Kristus den levende guds søn; nævn from (dvs. nævn fromt dette el. denne formel) i faderens, sønnens og den helligands navn.«

Indskriften indeholder tydelig to Skriftsteder efter Vulgata, nemlig Matthæi cap. XVI v. 16: »(Respondens Simon Petrus dixit: Tu) es Christus, Filius Dei vivi« og Matthæi cap. XXVIII v. 19: »(Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos) in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.«

De indfildrede Runer paa Bagsiden er det ikke lykkedes at raade helt tilfredsstillende; Erik Moltke har læst:

bistusb /biusankuisfifl /fitam /tirna /mkustotaþ(is)

paa Latin: . . . . . *pius sanguis vivit; vitam æternam custodiat*

» . . . . . det fromme blod lever; gid det beskærme det evige liv.«

Det er i hvert Fald Trylleformularer, der har gjort den kufiske Dirhem til en christelig Amulet, der enten har beskærmet sin Ejermannd i levende Live eller i Graven. Det var Lundebiskoppen Egin (1060—72), der kristnede Bornholmerne; Runerne er antagelig ristede i det 11. Aarhundredes Slutning.

22. MØNTFUND FRA RANDERS. 1772

I sjette Aargang af den Aalborg Avis, Jydske Efterretninger for 1772 No. 23 for Fredagen den 5. Junii 1772 (S. 265) læses:

Randers den 27. Maji. En fattig Vognmand her, ved Navn Jens Riis, har, da han for kort Tiid siden ryddede sit Møddings Sted, uden for Østerport fundet en liden Leer Krukke saa stor som en Fyrtønde, hvilken han stødte i tu med Spaden, da deri befandtes nogle og tredive Stykker smaa Mynter af Størrelse som en 2 Skilling; dette synes forvist at være en gammel rar Dansk Mynt-Sort, paa den eene Side staar et R

med Krone over, paa den anden Side et Vaaben med et Kors midt igiennem. Bogstaverne rundt omkring ere ulæselige, og Aarstal kan man ey heller udfinde.«

Mønterne har tydelig nok været Hvide fra Christopher af Bayern og/eller Christiern I, idet Navnebogstavet, det gotiske K, er læst som et R.

23. SØLVFUND FRA BÆKKEN, VENDSYSSEL. CA. 1772

I Brev af 1. November 1831 fra Chr. J. Thomsen til Professor Ramus meddeles bl. a. et gammel Sølv- og Møntfund:

»— — I denne Tid er til Museet for de nordiske Oldsager indsendt en Deel af en Sølvkjede af ualmindelig Arbeide. Efter den nøiagtige Forklaring der fulgte med samme, er denne Sølvkjede funden i Aaret 1773 ved Optagelsen af Brolægningen i en Stald i Landsbyen Bekken under Trannum Sogn i Østerhanherred, Hjørring Amt; tillige med Kjeden, der var $2\frac{1}{2}$ Alen lang, blev fundet et Sølvbæger, hvori adskillige Mynter. Sølvkjeden tillod man Finderen at beholde det meste af, Mynterne derimod maatte Finderen aflevere til sit daværende Herskab, for at de kunne blive indsendte; dette Herskab, var da en Oberstinde Grabow fød Rantzou. — — —«

I Overensstemmelse med denne Meddelelse er indført i Museets Protokol:

»Indleveret af Studiosus Brasch for hans Fader Hr. Pastor Brasch i Leerup i Hjørring Amt:

MMCCLVII. Et Stykke af en Sølvkjede, bestaaende af en firkantet Plade med Øsken og ophøiede Arabeske-Zirater paa den eene Side, som dog ikke synes at være i nogen meget gammel Smag, men dog ei heller fra den nye Tid. Fra Pladen udgaar to Kjædestumper sammensatte af runde bøjede Ringe, to og to i hverandre. Det hele er et Led af en stor Kjede, som var $2\frac{1}{2}$ Alen lang da den blev funden i Aaret 1773, ved Optagelse af Brolægningen af en Stald, i Landsbyen Bekke under Trannum Sogn. Ved Siden af Kjeden blev tillige fundet et Sølvbæger og nogle Mynter. Mynterne bleve afleverede til Finderens, en Bondes, Herskab, Oberstinde Grabow, født Rantzau. Kjeden beholdt derimod Bonden, og forærede et Led af den, som er det nærværende, til Stedets Præst, Hr. Christen Wendelbo Brasch, Giverens Fader. Et gammelt Sagn i Egnen beretter, at Selvejrbønderne have i fordums Tider baaret, som et Udmærkelsestegn, saadanne Kjeder, hvori Kniven hængte.«

Det anførte Aarstal 1773 kan næppe være rigtigt, eftersom Fru Margrethe Øllegaard til Bratskov, Datter af Oberstlieutenant Daniel Rantzau, som siden 1765 sad Enke efter Oberst Hans Rudolph von Grabow, døde allerede den 11. Marts 1772⁹⁹. Herr Christen Vendelbo Brasch blev kaldet til Præst for Lerup og Tranum Menigheder den 20. Juli 1771; han sad i Embedet her indtil den 28. Maj 1785¹⁰⁰. Sandsynligvis er da den lille Sølvskat fremdraget i Tiden mellem Juli 1771 og Marts 1772. Desværre synes Mønterne ikke at være blevet indsendt til Rentekammeret, og Sølvbægeret og det meste af Kæden er ogsaa forkommet. Den bevarede Kædestump har hørt til et Kvindebælte af velkendt Type fra det 17. Aarhundrede¹⁰¹. Værdisagerne er altsaa rimeligvis blevet skjult under Kejserkrigen eller de senere Svenskekrige.

24. FUND FRA VANG, HEDEMARKEN, NORGE. 1773

I »Critisk Historie af Danmark« II (Khn. 1775) S. 641 nævner Suhm et Par af ham erhvervede Mønter, hvorefter her anføres: »— — — i Aar 1774 en Arabisk fra Norge, fra Hedemarken, Vangs Sogn, Gaarden Vold, fundet 1773 udi en Urne med Aske, i en liden Høy, hvorpaa staaer en ulæselig Inscription.«

25. MØNTFUND FRA HUNDTOFTE, FYEN. 1774

I Odense Adresse-Contoires Efterretninger 1774 3. Aarg. No. 21 for Fredagen den 27. Maj læses:

»For en 14 Dage siden har en Bondedreng paa Hundtofte Mark i Steenstrup Sogn her i Fyen ved det han harvede en Ager fundet en Guld-Penge ongefær saa stor som en Hollandsk Ducat. Paa den eene [Side] sees et Hoved omflettet med en Laurbærkrands og deromkring læses: Constantinus Max. Aug. Paa den anden Side sidder en Engel holdende et oval rundt Skildt, hvori staaer dog noget ukiendeligt: U. O. T. og der neden under XXX. samme skildt bliver og holdet af en nøgen Figur forestillende et Qvindemenneske. Heromkring læses: Victoria Constantini Aug. og neden under disse Bogstaver: S. M. N. P. — Skulde denne Mynt være slagen i Anledning af den Seier Constantinus Magnus, den første Romerske Christen Keiser, indlagde over

⁹⁹ Louis Bobé: Stamtavler over danske Adelsslægter XII (1934) II S. 79. — Se ogsaa om Herregaarden Bratskov i Brovst Sogn Trap: Danmark 4. Udg. V (1924) S. 259.

¹⁰⁰ Wibergs Præstehistorie II (Odense 1870) S. 305. Sstds. nævnes Sønnen Hans Adam Frederik Brasch, Præst i samme Sogne 1817—1847.

¹⁰¹ Jørgen Olrik: Drikkehorn og Sølvtøj fra Middelalder og Renaissance (Khn. 1909) S. 112 Nr. 1.

Maxentius, er den over 1400 [Aar] gl. og kan man da ikke noksom beundre de Tiders smukke Præg, som ei giver de nu værende noget efter. — Degnen Sr. Biering i Steenstrup har tilkiøbt sig denne Guldpenge af Finderen. Der siges, at der paa samme Ager for en Snes Aar siden og skal have være funden en Guldpenge.«

Findestedet ligger i Sunds Herred, Svendborg Amt, ikke langt fra det store »Stormcentrum« fra Folkevandringstiden med de rige Guldfund. Det er meget beklageligt, at denne sjældne Solidus, der er slaaet i Nicomedia til Constantin den Stores 30 Aars Regerings Fest 335¹⁰², ikke paa behørig Vis indleveredes til den kgl. Samling, hvor Mønten endnu ikke er repræsenteret.

26. MØNTFUND FRA MAGSTRUP. FØR 1775

Pastor Peder Rhode beretter i sin Beskrivelse af Maugstrup Sogn: »Paa Stevnhøj, et hedensk Tingsted, fandtes for nogle Aar en Penge saa stor som vore 8 Skillinger, men tykkere, ey myntet, men støbt; man læste derpaa: Antonius pius P. P. coss. VII eller VIII¹⁰³.« Læsningen er i hvert Tilfælde urigtig. Det har sandsynligvis været en Denar fra Antoninus Pius med Omskrifterne: ANTONINVS AVG PIVS P P (og paa Bagsiden) COS IIII. Mønten har i saa Fald været præget i Aarene 145—147¹⁰⁴. Meddelelsen om, at Mønten var støbt, beror sikkert paa en Misforstaaelse. Magstrup (eller Mavstrup) ligger i Gram Herred, 10 km NV. for Haderslev; Stevnhøj (Vest for Byen) kan mulig have sit Navn efter Bystævnet¹⁰⁵.

27. MØNTFUND FRA ROSKILDE DOMKIRKE. 1776

I det bevarede Manuscript til Bircherods danske Mønthistorie har senere en Ejer af Haandskriftet gjort et Par Tilføjelser om Mønter, fundne ved Roskilde Domkirke 1776¹⁰⁶. I Manuscriptet pag. 166, der svarer til den trykte Udgave pag. 79¹⁰⁷, er afbildet et Par Mønter

¹⁰² Jules Maurice: Numismatique Constantinienne III (Paris 1912) pag. 77 pl. III 22.

¹⁰³ Samlinger til Haderslev-Amts Beskrivelse, forestillende dette Amts, Herreders, Sogners og Byers ældre og nu værende Tilstand, med historiske Efterretninger om de i dette Amt hidindtil værende Herrer Amtmænd og Geistliges Liv og Levnet, samt andre Familier. (Khn. 1775) S. 419.

¹⁰⁴ Chr. Ramus: Catalogus numorum veterum pars II vol. p. 276 no. 188 sq.

¹⁰⁵ Trap: Danmark 4. Udg. IX (1930) S. 142.

¹⁰⁶ Axel Ernst: Th. B. Bircherods danske Mønthistorie. Num. For. Mbl. XIII (Jan.—Febr. 1933) S. 154—61, 169—75. Fundet er omhandlet S. 172. Det nævnte Manuscript ejes af Sagfører, cand. jur. Axel Ernst, Odense.

¹⁰⁷ Thomæ Broderi Bircherod Jac. F. Specimen antiqvæ rei monetariæ, Danorum, ab antiqvissimis temporibus investigatæ cum figuris æneis præsertim a tempore Christianismi in Dania ad

med p, som af Bircherod henføres til Sven Grade, der ogsaa skal have baaret Navnet Petrus. Herved er tilføjet Tegningen af en Mønt med p paa Forsiden og med et Krykkekorss paa Bagsiden: »Denne Mynt, som ufejlbar henhører hertil, og skiller sig fra de øvrige med Reversen, hvorpaa staaer et Krøkke-Kors, er opgravet af Jorden ved det nye Capel i Roskilde-Dom-Kirke A° 1776. Den er af ringe Gehalt, ligesom de andre af dette Slags.« — Mønten er af Hauberg henført til Erik Menved, Roskilde (Nr. 1, M-B. 327).

Det andet Sted i Manuscriptet, pag. 206, svarende til den trykte Udgave pag. 97, er afbildet en Mønt fra Kong Abel med to Sværd og et lille Kors som Bagsidefremstilling, hvilket dog er forvansket for en Krumstav mellem to Sværd (Hauberg: Abel, Roskilde 2, M-B. 45). Her er tilføjet Tegningen af en Mønt med Hjul paa den ene, lille Kors, Sværd og Korsstav paa den anden Side: »Denne Mynt, som synes at høre her hen, er opgraven af Jorden ved Roskild Domkirke A° 1776. Dens Gehalt kand ansees at være omtrent 5 lødig, og altsaa noget bedre end de andre af K. Abels Mynter.« — Tegningen er lidt forvansket, og Bagsidefremstillingen skal rettelig være et Sværd mellem to Korsstave som Hauberg: Erik Klipping, Roskilde Nr. 10 (M-B. 235).

Fundene, der blev gjort ved Grundgravning til Frederik Vs Kapel¹⁰⁸, er iøvrigt ukendte, og det vides ikke, om de to ovennævnte Mønter laa sammen, ej heller, om de hørte til en større Pengesum.

28. MØNTFUNDET FRA AAKIRKEBY. MARTS 1776

Den 20. Marts 1776 tilsendte de to Amtmænd paa Bornholm, J. C. Urne og Chr. Andresen¹⁰⁹ Rentekammeret følgende

Pro Memoria.

Dend 2^{den} hujus hendede sig udi Aakirkebye her paa Bornholm, at en Pige uformodentlig blev var tæt ved et Huus ude paa Gaden, at ligge nogle gamle Mynter løse over Iorden, og ved at søge nærmere fantes mange fleere Klynge viis og til deels, formedelst Rost, Ærre og Snaus sammenhængende; Men ellers ingen Kiendetegn til, at de have

initium auspicatissimum imperii stirpis Oldenburgicæ. Hafniæ M DCCCI. — Den ene Mønt (med Tandhjul paa Bagsiden) svarer til Hauberg: Erik Menved, Roskilde 19 (MB 395). Den anden Mønt (med Stjerne eller Sporehjul paa Bs.) kendes ikke i tilsvarende Exemplar og er sikkert urigtigt aftegnet.

¹⁰⁸ Vilh. Lorenzen: Roskilde Domkirke (Roskilde 1924) S. 44.

¹⁰⁹ Christian Andresen 1720—77, Amtsforvalter 1753, Andenamtmænd 1775. M. K. Zahrtmann: Borringholms Historie II (Rønne 1935) S. 186 f.

ligget der forvarte i noget Kar, Pose eller Skriin samt andet. I en Hastighed stimedede fleere Folk og Børn derhen og gribtede enhver hvad efterhaanden var at faae iblandt Mulden, deelte og enten strax eller siden efter deraf ud til, hvem som for Nysgiærrigheds Skyld begiærte af dem, saa vel der i Byen, som uden for i Sognet, allerhelst de ansaaes af ingen Værdie og til ingen Ting duelige. Nogle Dage derefter bekom vi Kundskab derom, hvorpaa Byefogden, som boer tvende Mile derfra nemlig i Nexöe, blev af os tilskreven, at anstille nærmere Undersøgning; men udkom i Hovedsagen intet videre endsom her ovenbemeldet, og at omtalte fundene Penge ere meste Parten, som sagt, iblandt adskillige Folk omkring forströede; Hvoraf da herved nogle ydmygst ærbødigt fremsendes, som noksom tilkiendegive at være Sandhed, de, formedelst megen Ærre og Rust, have til deels hængt Klyngeviis sammen og befindes af saare ringe Gehalt; Men formedelst deres Alder maaskee af nogen Rarhed; da formodentligen efter de paa nogle kiendelige Mærker af Kaars, vel næsten alle henhøre til Tiden af dend saa kaldede hellige Krig eller Kaars Toge, fra 11te og 12te Seculo hen. Nogle udkogte vise dog, at lidet Sølv haver skildt sig fra dend anden tilsadte Materie og lagt sig uden omkring. De tvende allermindste er nok bædst af Sølv og muelig rarest; Dend ene fremviiser paa første Side i Midten et κ af gamle Munkebogstaver, og skal nok bemærke Kong Knud eller Kanutus Magnus, med 3de Kroner omkring; Paa dend anden Side sees en staaende Løve med en Stridøxe i høiere fordere Fod; Og, som bekiendt, Canutus herskede over Danmark og Norge saavelsom til deels Sverrig, bliver ved de trende Kroner saavelsom Löven etc: disse 3de Nordiske Riger da allerede betægnede. Dend anden liden Sølvpenning med en liden Rose i Midten og 3de Kroner omkring, samt paa den anden Side vel ligeledes en Løve /: sköndt utydeligere og fast ligesom en Grif :/ med en Hellebarde eller Stridøxe i Klørene; Mueligen ved Rosen Engeland betægnes, som Canutus tillige havde meste Parten under sit Herredømme.

Forunderligt hvorledes saa mange Penge have kundet henligge i saa mangfoldige Aar inde udi en Bye, ude paa en Gade, i Overdeelen af Iorden, hvor saa mange Mennesker vanke, er bleven ofte bygget og repareret paa Huuse deromkring, og dog ei før disse Penge ere komne til Syne. Mueligen formedelst Sneen i Vinter og dends Optöening, samt hastig Rinden og Skyllen af Vand, derved Mulden er der bleven meere bortført, som haver forvoldet disse Penges Opdagelse. Endskiönt nu disse fundene gamle Mynter ikke sees at være af nogen sønderlig

Værd, saa dog, for at forekomme adskillige vrang Fortællinger, have vi denne Tildragelse herved ydmygst ærbødigst ikke skullet undlade at indberette. Ligesom og det derover holdene Forhør følger indlagt. Rønne dend 20de Martii 1776. —

I C Urne

C: Andresen

Anno 1776 den 13 Martii mødte ieg underskrevne Kongl. May^{ts} Bye foged i Nexøe og Aakirkebye hos Byeskriver Philip Dam i sidstnefte Bye, for i underdanig følge Amtmændene Høyædle og Velbaarne H^{er} Etats Raad Johan Christian Urne og Høyædle og Velbyrdige Hr: General Auditeur og Amtsforvalter Christian Andresen Deres respective Ordre af 6 hujus at inquirere om nogen i Aakirkebye funden gammel Myndt, hvor samme fantes og af hvem, samt hvor megen, Til hvilken Ende var indkaldet Dem som nogen af bemeldt Myndt havde fundet Neml. Kirstine Hanses Daatter, Michel Hansen, Christian Key, Anders Lars Børn hvor et Pige Barn paa 5 à 6 Aar bekom hen 40 Stycker, hvilcket skeede den 2 hujus, til over værende ved denne Forretning var Hans Jensen af Aakirkebye og Jens Pedersen paa 51 SERgaard¹¹⁰ i Aaker Sogn hvor disse anførte som første Dag havde fundet af den gamle Myndt blev til holdet Rigtig at angive hvor mange Stycker Enhver har fundet som det icke kan komme Dem til Skade, som i de af Høy ofrighed givne Ordre om undersøgelsen mælde om at Finderne kand blive for sikrede om fuldkommen Betaling, hvor da andførte Kirstine Hanses Daatter forklarede, at hun var kommen af Marken og skulde gaa hiem hvor Veyen falt forbie Sr Iep Hansens Huus da som hun gik forbi den N. O. Hiørne Stolpe blev hun var imellem Togfæste drivet¹¹¹ og Stolpen at der laae af disse pænge udi Omkreds saa stor som een liden Terlerken og bekom hun hen 80 à 100 stycker. Michel Hansen bekom ey nogen. Christian Key bekom hen 60 Stycker hvor af Hr. Pastor Withe¹¹² bekom 50 Stycker de andre 10 Stycker havde han for æret bort deals til Byefolk, saa og til Bønder, anførte Pige haver ey fleere der af End 10 Stycker, Philip Dam bekom 12 Stycker af hende og Hr: Withe 40 stk. og saaes ikke Tegn til at Pengene havde været for varet i noget, enten i Kar eller Potte viidere vidste anførte icke at give Nogen Oplysning herom. S^r. Iep Hansen gav sin for klaring her om saa ledes som følger. At

¹¹⁰ 51. Selvejergaard: Værmelandsgaard.

¹¹¹ Maa efter Sammenhængen betegne Tagdryppet.

¹¹² Hans Severin Hansen Whitte, Sognepræst i Aaker 1760—86. Wibergs Præstehistorie I (Odense 1870) S. 22.

om endskiøndt foranførte Findere havde skuldet ligget undertiden 4 à 6 Personer tillige fra om Formiddagen til Aftenen og Søgt efter Penge under min Stuelængdes Nordre Vægg nær ved dend nordostre Hiørnestolpe, saa skeede det dog med Saadan Taushed at hverken Jeg eller min Hustrue vidste eller hørte ringeste deraf førend om Aftenen Kl: hen 5 Slett da Monsr. Philip Dam kom Indtil mig og fortalte at i Dag var af eendel Personer bleven funden Penger paa mit Fortoug, og undrede over at samme kunde være mig uvitterligt, Jeg gik dog ud med Ham til det Stæd hvor de skulle været fundne, men da var der hverken fleere Penge eller Mennesker tilsyene, hvorpaa vi igien gik Ind, Dagen derpaa som var Søndags Morgen d. 3^{die} hujus samlede sig atter Eendel Mennesker, men med mindre Taugshed, saa at jeg hørte siges de endnu funde nogle faae i Dynden, jeg gik atter ud til Dem, bad dem viise mig hvor de havde fundet dem? i Dynden sagde de. Jeg griber i Dynden ned og finder ogsaa paa denne Maade hen 8 à 10 stykker, men som det var kaldt blev jeg kied af paa denne maade længere at søge, tog derfor en Skoul øste trende smaae Spenner fulde af Dynd og bar Ind, kom dend i et Sold og slog Vand derover saa at Dynden for medelst Vandet gik igiennem og jeg beholdte i Soldet hen 110 stkr., saa at jeg ialt fandt 120 stkr. derforuden kiøbte jeg nok hen 20 stkr: saa i alt af disse fundne Penger havde jeg 140 stkr., deriblandt var tvende smaae som Eeneste Skillinger, de andre lidet større som Toe Skillinge, af disse sendte jeg strax til Etats Raad v:Urne 50de tilligemed et Brev hvorudi saa kortelig forklares noget om Finderne og Opfindelsen, de øvrige haver jeg endnu, undtagen lidet over 20 stkr /: som endnu nok om forlanges kand og saa forskaffes :/ Dem jeg haver foræret bort, noget Tegn til at Pengene ved findelsen skulle have ligget i noget Karr etc: ved jeg ej, fordie de jeg fandt var kun nogle faae som, sluttelig, enten af forige Findere eller Creature vare blevne enten udtraadt eller omkradset. viidre vidste icke nogen her om at give Oplysning, men Enhver blev paalagt at overlevere til mig hvad Penge de haver fundet medførste, eller til Byskriver Philip Dam, at Pengene til Høg øfrighed uden ophold kand blive forsent, at saa ledes er Passeret bekræfte vi med vore Hænders underskrift.

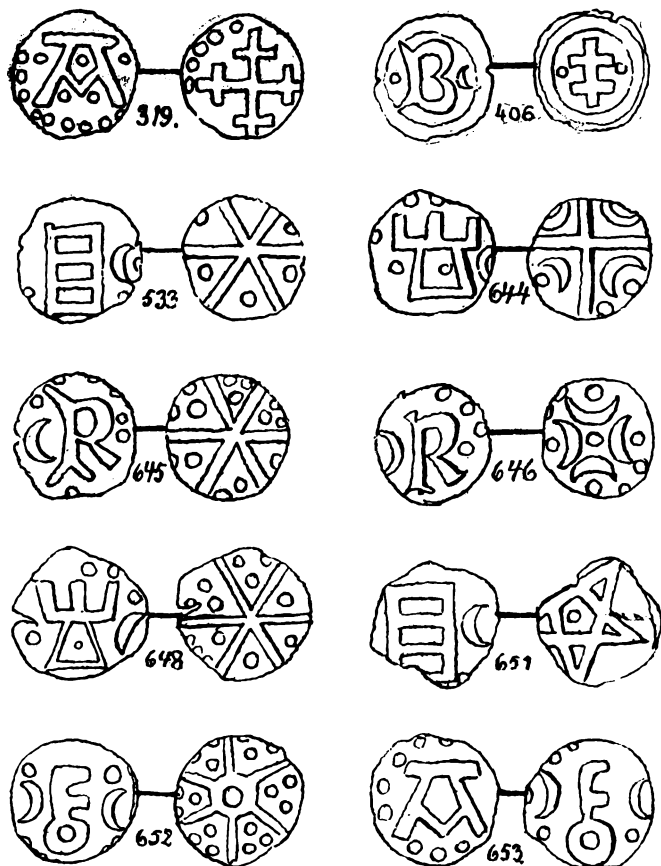
Aakirkebye ut supra.

Hans Jensen Dam

N. Jespersen

Jens Pedersen

I Forhøret omtales ialt 320 til 340 Mønter, men Amtmændene indsendte kun nogle faa Stykker, der kunde vise Fundets ringe Værdi.

Rentekammeret var dog ikke tilfreds med den fremsendte lille Prøve paa Fundet, og den 4. Maj blev atter afholdt Forhør hos Byskriveren i Aakirkeby over Finderne og andre, som var kommet i Besiddelse af de gamle Mønter. Blandt andre havde Prokurator Hans Lærke Schousboe i Rønne købt 70 Stykker for en Rigsdaler. Den 20. Maj oversendte Amtmændene 211 Mønter som Resultat af Efterforskningerne, med det tidligere indsendte ialt 230 Mønter. De blev prøvede paa den kgl. Mønt den 13. Juni og viste sig at holde 2 Lod $11\frac{3}{4}$ Green¹¹⁸, hvorefter hele Pengesummen værdsattes til 1 Rdr. 50 163/258 β Courant. Fundet

¹¹⁸ 166 Tusinddele. Det er rimeligvis Holdigheden af Pengesummens Hovedmasse, de skaanske Penninge. Fundets 2 svenske Penninge (Beskrivelsen 14) var af finere Sølv, og Roskildemønten (Beskrivelsen 13: »Klipning«) var endnu mere kobberholdig.

nød den Ære at blive forevist ved Hoffet, hvor Kongen ifølge Arveprins Frederiks Skrivelse af 4. Juli skulde have skænket nogle af Mønterne bort, men bestemt, at Finderne skulde have tre Rigsdaler. Den 26. Juli kvitterede Kunstkammerforvalter Spengler for Modtagelsen af de 205 Mønter, der var tilbage af Fundet. 1780 blev de alle overleverede til Møntkommissionen, og i Beskrivelsen af 1791 er Fundets forskellige Mønttyper beskrevne (S. 93 f.) og afbildede (Tab. XXIII).

		Hbg.	MB.
*1. Taarn.	Kors med i Vinklerne. Magnus Smek, Lund.	5	644
*2. Taarn.	Stjerne med i Vinklerne. — — —	8	648
3. Rist.	mellem 4 Halvmaaner. Erik Menved, Lund	9	302
4. Som 3.	Se Afbildning S. 93 nederst.		
*5. Rist.	Stjerne med i Vinklerne. Christopher II, Lund	7	533
*6. Rist.	Marekors (Hexagram). Magnus Smek, Lund	11	651
*7. C R.	Stjerne med i Vinklerne. — — —	6	645
*8. Nøgle.	Stjerne med i Vinklerne. — — —	12	652
*9. $\propto$	Nøgle (som 8). — — —	13	653
10. Som 9.			
*11. $\propto$ R.	4 Halvmaaner. — — —	7	646
*12. $\propto$	Korsarmet Kors. Erik Menved, Lund	23	319
*13. $\propto$ B C	Patriarchalkors. — — Roskilde	22	406
14. Løvet.v.	3 Kroner om * Sverige. Magnus Smek. Hild. 637.		

Desværre er Stykantallet paa Mønterne i Fundet ikke anført; kun af Nr. 6 angives 4 Exemplarer at være indlagte i Samlingen. Ifølge Urnes Pro memoria skal der kun have været to svenske Mønter, hvoraf den ene som Beskrivelsens Nr. 14, den anden skal efter Urne have haft et gotisk K, utvivlsomt fejl for H, i Stedet for Rosen (= Hild. 625). Efter Hildebrands Antagelse er disse Mønter slagne efter 22. Februar 1354¹¹⁴. Pengesummen er sandsynligvis gemt hen i de urolige Aar omkring 1360.

29. FUND FRA HÆGGRE, SOME SOGN, NORGE. 1776

Mellem de antiquariske Tegninger af Hilfeling, som opbevares i H. M. Kongens Haandbibliothek¹¹⁵, foreligger ogsaa en Tegning af en Penning fra Kong Offa af Mercia (757—796), præget af $\propto$ VIL / HVN (Wilmund?). Forsideindskriften skal læses: $\propto$ OFFA Merciorum REX. Til Tegningen har Hilfeling føjet Bemærkningen: »En Sölvmynt funden

¹¹⁴ Bengt Thordeman: Myntfynden i Korsbetningens massgravar. Fornvännen 1932. — Bengt Thordeman: Sveriges medeltidsmynt (Nordisk Kultur XXIX, Sth. 1936) S. 32 Grupp XIX.

¹¹⁵ Moneta I (Malmø 1935) S. 42 og 47.

i Norge 1776 paa Hæggre i Some Sogn ved Stavanger.« Desværre er Mønten ikke indkommet til Møntkabinettet, og skønt baade Type og Møntmester er kendte, mangler den ogsaa i British Museums Cata-

logue¹¹⁶. Det er den ældste angelsaksiske Penny, der er fundet i Norden. Et andet tidligt Møntfund er senere fremdraget der paa Jæderen og bærer Vidne om tidlige Forbindelser med Vesterlandene¹¹⁷.

30. MØNTFUND FRA HVIDØRE. 1778

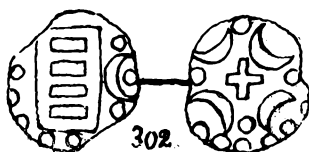
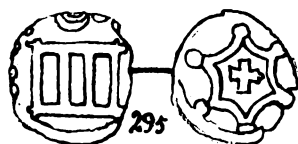
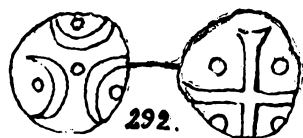
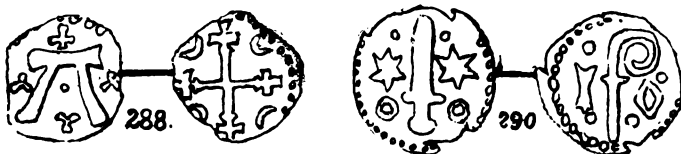
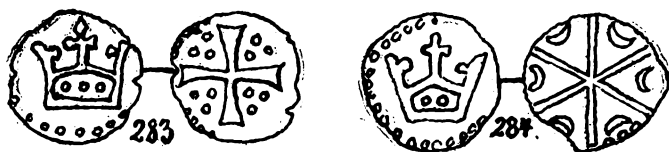
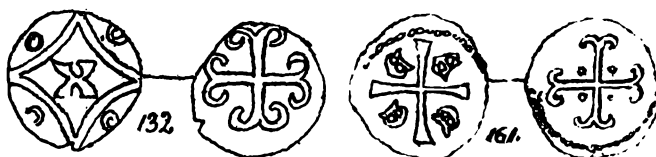
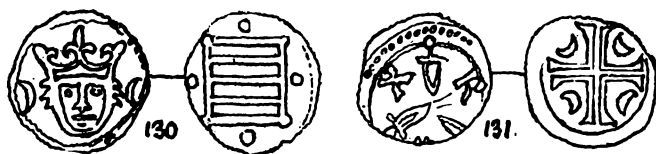
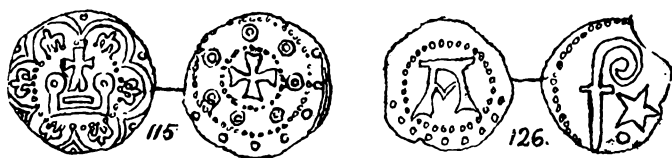
Den 25. Februar 1778 tilsendte Overhofmarskal C. Holstein Kunstkammerforvalter Spengler følgende Promemoria: »Medfølgende af Skoleholder Rasmus Hansen i en Høy ved Hvidovre Skole i Gienstofto Sogn fundne 129 Støkker gamle Mynter, vilde Hr. Kunst-Cammer Forvalter Spengler til Forvaring i Mynt-Cabinettet paa Kunst-Cammeret henlegge, og for sammes Modtagelse tilsende mig Deris Beviis.«

Findestedet har været den Bronzealder-Gravhøj paa Skolens gamle Grund, som sløjfedes i 1870erne for at give Plads til Lyststedet Hvidøre¹¹⁸. Om selve Fundet synes ikke at foreligge yderligere Oplysninger. Paa det ovenanførte Aktstykke har Spengler noteret: »Ist alles von mir an die königl. Commission abgeliefert.« Commissionen har udtaget 74 Exemplarer, som findes beskrevne og afbildede i Beskrivelsen af 1791 S. 90 ff. Tab. XXII. Mange Aar senere viste det sig, at Fundet havde været af langt større Omfang. Den 3. Januar 1849 modtog det kgl. Møntkabinet fra Overhofmarskallatet 3 Pakker med Mønter, »som ved Rentekammerets Overlevering til Finansministeriet fra ældre Tid er fundet henliggende i Rentekammerets Kasse.« Den ene af Pakkerne indeholdt 1185 Mønter fra Hvidørefundet, som af Herbst indførtes i Fundprotokollen. Sammenlagt og omordnet efter Haubergs Bestemmelser fremkommer følgende Fortegnelse over Fundet:

¹¹⁶ C. F. Keary: Anglo-Saxon Series I (London 1887) cfr. pl. VII 9.

¹¹⁷ Hans Holst: Funn af Myntskatter i Norge. Nordisk Numismatisk Årsskrift 1936 S. 12 Nr. 34.

¹¹⁸ Eiler Nystrom: Gentofto Sogn i Fortid og Nutid (Kh. 1916) S. 222.

Erik Klipping. Lund.

	XXII	Hbg.	MB.	Ex.
*1. Tournoistypens Kastel og Kors	11	7	115	1
*2. $\mathfrak{A}$ Krumstav mellem $\mathfrak{O}$ *	12	15	126	2
*3. Kongehoved Rist	1	19	130	60
*4. $\mathfrak{R}\mathfrak{A}\mathfrak{X}$ 3 Sværd Tvelinjet Kors	13	20	131	1
*5. $\mathfrak{x}$ i Firkant Ankerkors	7	21	132	20

Erik Klipping. Roskilde.

*6. Kors med $\mathfrak{a}$ i Vinklerne Ankerkors	mgl.	13	161	1

Erik Menved. Lund.

*7. Krone Kors med $\mathfrak{v}$ i Vinklerne	4	1	283	93
8. Som 7, men $\mathfrak{o}$ i den ene Vinkel				4
*9. Krone Stjerne med $\mathfrak{O}$ i Vinklerne	5	2	284	81
*10. $\mathfrak{x}$ Korsarmet Kors	10	3	288	15
*11. Sværd mellem $\mathfrak{O}$ * Krumstav $\mathfrak{I}$ $\mathfrak{O}$	3	4	290	18
*12. Som 11, men Krumstaven vendt t. v.			291	3
*13. Tre Halvmaaner Kors	8	5	292	422
14. Som 13, men * i den ene Halvmaane		cfr.	294	20
15. Som 13, men * mellem to Halvmaaner				2
16. Som 13, men $\mathfrak{o}$ i Halvmaanerne				3
17. Som 13, men $\mathfrak{O}$ i Korsvinklerne				2
18. Som 13, men $\mathfrak{o}$ i Korsvinklerne				2
19. Som 13, men Halvmaaner for Korsenderne				2
*20. 6 Buer om $\mathfrak{+}$ Rist	2	6	295	428
21. Kors lagt paa Ring Rist	6	7	298	21
22. Trekant Bispehue	9	8	301	11
*23. 4 Halvmaaner om $\mathfrak{+}$ Rist	mgl.	9	302	1
24. Diverse Mispræg	14ab			19
25. Ikke bestemte				55

Meklenborg. Hulpenninge.

	XXII	
26. Oxehoved	2	4

Pommern. Hulpenninge.

	Dannenberg	
27. Anklam. Flag	94	7b 5
28. Colberg. To Krumstave	101a	1 2
29. Demmin. Lilje	104	7a 1
30. Stralsund. Pil ($\mathfrak{S}$ Strale $\mathfrak{S}$)	146	4 1
31. Stralsund. Flag	153	3 1

	Dannenberg		
32. Cammin. Krumstav.....	166	6	3
33. Ubestemt. Hoved (forskellig fra lybsk Type).....	5		2
34. Ikke bestemte.....			3
35. Ikke bestemte, overklippede halve.....			4

Pengesummen har altsaa udgjort 1287 danske og 27 nordtyske Penninge¹¹⁹. Det er ejendommeligt, at der kun findes en enkelt Roskilde-penning mellem alle de danske Mønter. Det ser ud, som om det er en Mand, der henved Aar 1300 er kommet søværts fra Skaane eller Bornholm til den kendte Landingsplads ved Hvidøre og her har skjult sine mange Penge.

31. MØNTFUND FRA NYBORG. 1778

Den 1. Februar 1779 tilsendte Overhofmarskallen Kunstkammerforvalteren følgende Pro memoria: »Det Kongel: Rente-Cammer haver tilmeldt mig, at hosfølgende paa Nyborg Kiøbsted-Mark ved Grøfte-Gravning i afvigte Sommer fundne 55 Stykker forskellige Mynter skulle efter allernaadigst Befaling afleveres til det Kongel: Mynt-Cabinet paa Konst-Kammeret. Hr: Konst-Forvalter Spengler ville altsaa i Bem^{te} Cabinet til Forvaring indlegge disse Mynter, og for sammes rigtige Modtagelse tilsende mig Deris Beviis.« — Ogsaa denne Skrivelse har af Spengler faaet Paategningen: »An die königl: Comission abgeliefert«. — I en Afgangsliste over Mønter, afgivne til nævnte Commission, er de fundne Mønter nærmere betegnede: »Den 8 Febr: 1779 von obengedachten Herren in Empfang genohmen 55 Stück unterschiedliche kleine Silbermünzen welche auf dem Felde bey Nyborg aufgegraben worden, wovon 44 Stk. von Christ: dem 4ten und 11 Stk. von Herzogl: Holsteinischen.«

Det var imidlertid kun et lille Udvalg af en større Pengesum, hvoraf Hovedmassen blev liggende i Rentekammerets Kasse, indtil den ved Oprydningen i 1848 kom for Dagen igen og ved Skrivelse af 3. Januar 1849 blev fremsendt til det kgl. Møntkabinet. Fundet, som iøvrigt ikke blev identificeret, blev summarisk indført i Fundprotokollen (74 C): »Bestod af mindre Mynter fra Chr. IV, hvoraf de største vare 8 Sk. og VI Skil. den yngste i det hele Fund en Fiirsk. af 1630, desforuden vare here og holstenske og fremmede Smaamynter, iblandt de holstenske fandtes $\frac{1}{64}$ Thaler af 1619 fra Hertug Johan af Sønderborg med den norske Løve paa Adv.« Antallet angives af Herbst som »en stor Mængde«.

¹¹⁹ Hauberg, som omtaler Fundet i Aarbøger 1884 S. 270 f. og 278 Nr. 18, har i sin Op-gørelse af Stykantallet ikke medregnet de 129 Mønter, som fremsendes 1778.

32. MØNTFUND FRA BORNHOLM. FØR 1780

I Blytækker Nygaards Auktionskatalog, trykt 1780¹²⁰, opføres S. 112 blandt gamle danske og norske Mynter Nr. 31 »En Dito af K. Knud, funden i Jorden paa Bornholm«. Det er rimeligvis en Mønt fra Knud den Store, der her er Tale om.

Det er et ret beskedent Antal Møntfund, der saaledes er kendt fra Hiemstiernes mere end 40-aarige Embedstid, og kun 6 af disse Fund (Nr. 1, 2, 18, 28, 30 og 31) er talrige. Af de første to Fund har Hiemstierne gjort Udvalg til den danske Møntsamling, men af de senere Fund er der kun den lille Mønt fra Sorø 1768, som han kan have taget Vare paa. De følgende Fund af danske Mønter blev ikke fremsendt til den gamle Geheimeraad. Efter hans Død (18. Juli 1780) blev der den 9. August s. A. nedsat en kgl. Commission, der skulde overtage Møntsamlingen i det danske Cancelli. Commissionen, der bestod af Conferensraad Georg Nielsen, Etatsraad og Stempelpapirforvalter Müller, Justitsraad og Committeret Kölle samt Kunstforvalter Spengler, fik derefter tillige den større Opgave at indrette et kgl. Mønt- og Medaillecabinet paa Rosenborg, hvor der forud fandtes en Samling Guldmedailler, og hvor til den danske Møntsamling fra Cancelliet og de øvrige Mønter (antike og udenlandske) fra Kunstammeret skulde overføres.

TILLÆG I: DIRHEMFUND FRA JYLLAND. 1724

Det er i Artikelrækken i Aarsskriftet 1936 overset, at i Kunstammerinventariet 1737 S. 840 Nr. 214 er indført: »Syv Stk. sølv Myndt med Arabiske Bogstaver, som er funden i Jylland A^o 1724.« — De samme 7 Dirhems var forhaanden 1780, da de fra Kunstammeret afleveredes til den kgl. Møntkommission.

TILLÆG II: MØNTFUND VED HIRSCHHOLM. 1731

Det er ligeledes overset, at i Kunstammerinventariet 1775 S. 212 No. 213 er indført: »Sex og Tredsindstive æld gamle Danske smaa Mynter af Kong Erichs, deels med dobbelt Kors og 6 Rex; deels med Krone; de fleeste utydelige; fundne i Haven ved Hirschholm A^o 1731 og til KunstKammeret leveret den 5te April 1771«. — Det var netop 1731, at Christian VI skænkede Dronning Sophie Magdalene det gamle Hørsholm Slot og Nybygningerne paabegyndtes. De fundne Mønter henføres af Hauberg til Erik Menved, Nørrejylland (11, M.B. 437), de stammer altsaa fra den Tid, da Drosten Jon Litle sad som Herre her paa »Hørningsholm«, hvor han døde 1307. Ogsaa disse 66 Mønter var forhaanden 1780 og afgaves af Kunstammeret til den kgl. Møntkommission.

¹²⁰ Fortegnelse over en stor Samling Guld og Sølv Medailler, samt andre rare Mynter, afgangne Blytækker Peder Pedersen Nygaards Stervboe tilhørende, som ved offentlig Auction den 15. Januarii 1781 og følgende Dage blive bortsolgte i Silke- og KlædeKrammer Hr. Ludvig Thomsens Huus No 56 paa Amager-Torv. — Sagfører, cand. jur. Axel Ernst, som velvilligt har gjort opmærksom paa Citatet, bemærker, at Samlingen synes afsluttet med Aaret 1776.

GEORG GALSTER:

MÜNZFUNDE IN DÄNEMARK UND NORWEGEN 1739—1780

Der Artikel bildet die Fortsetzung der Beschreibung der Münzfunde in Dänemark 1700—1737 (Nord. Num. Årsskr. 1936, S. 53—88). Im Mai 1739 wurde eine kgl. Commission beauftragt, das Münzkabinett aus der Kunstkammer auszuschneiden, es zu ordnen und zu katalogisieren. Die Commission bestand aus Geheimrat J. L. Holstein, kgl. Historiograph Hans Gram und Kunstverwalter Wahl mit Kanzleisekretär Henrik Henriksen als Schreiber. Dieser junge und sachverständige Sekretär leistete die grösste Arbeit. Nachdem die Commission sich zur kgl. Gesellschaft der Wissenschaften (Nov. 1742) entwickelt hatte, wurde Henriksen der eigentliche Vervalter des Münzcabinetts oder jedenfalls der nordischen Abteilung desselben, die seinetwegen in dem Archiv der dänischen Kanzlei untergebracht wurde. So eifrig Henriksen, der 1746 unter dem Namen Hielmstjerne geadelt wurde, auch für die Vergrösserung des Münzcabinetts wirkte, so schlecht hat er augenscheinlich auf die Münzfunde seiner Zeit geachtet, und Aufschlüsse hierüber sind daher anderswo als in Aufzeichnungen von Hielmstjerne zu suchen. Nicht destoweniger hat H. als Kanzleiassessor sicher auf das kgl. Plakat vom 7. August 1752 Einfluss gehabt, eine Verordnung, die mit der früheren fiscalen Betrachtungsweise der Münzfunde brach, und die die Bedeutung derselben als Denkmäler der Vorzeit hervorhob: »Wer alte Münzen und anderes, das vermittelst seines Alters oder besonderer Beschaffenheit als etwaige Rarität anzusehen ist, finden möge, soll gegen behörige Einsendung desselben nach seinem Wert dafür vollkommen Bezahlung geniessen. Falls jemand sich unterstehe das gefundene zu verhehlen, soll er deshalb der gebührende Strafe unterworfen sein.« — Es ist verständlich, dass H., der allmählich mit grossen und wichtigen Ämtern überhäuft wurde, nicht mit nötiger Kraft seiner Leitung des Münzcabinetts obliegen konnte. Der Artikel soll daher etwas von dem versäumten einholen und versuchen dass Fundprotokoll aus Hielmstjernes Zeit zu rekonstruieren.

1. Gremmerup bei Flensburg. Mai 1739. Nach dem Berichte des Amtmanns 1739 und der Beschreibung der dän. Münzen etc. 1791. 314 Halbbrakteaten aus Hedeby ca. 940–960.
2. Holsteinborg (Seeland). 1739. Nach Manuscripten von Prof. Andreas Höjer (gestorben 28. August 1739), Geheimarchivar Jacob Langebek (1761 und 1763) und Geheimrat B. V. Luxdorph (1765) sowie Kataloge von Klevenfeldt (1777), Hielmstjerne (1786), Thott (1790) und Suhm (1802). Mehrere Hundert Münzen von Sven Estridsen — Knut dem Heiligen († 1086); von besonderem Interesse waren die Runenmünzen aus Roskilde von Sven Estridsen, geprägt 1064–74.
3. Kongsvig, Nordland, Norwegen. 1750. Nach dem Bischof Erich Pontoppidan. Kleine Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit.
4. Bornholm. Vor 1751. Nach Aufzeichnungen des Amtmanns J. C. Urne. Solidi von Theodosius, Honorius, Anthemius und Zeno. Die Fundstelle ist möglicherweise eine Wiese, genannt »Sylten«, bei Ibs Kirche, wo mehrmals später Altertümer und Solidi des 5. Jahrhunderts gefunden sind.
5. Österlarsker, Bornholm. 1752. Nach dem Architekt Lauritz Thurah. $22\frac{3}{4}$ Lot Silbermünzen.
6. Bornholm. Vor 1753. Nach Urne. Denare von Antoninus Pius und Faustina junior.
7. Södorp Kirche, Gudbrandsdal, Norwegen. 1752(?). Nach Aufzeichnungen von Langebek (und Katalog Klevenfeldt 1777). 16 norwegische Münzen, wahrscheinlich von König Hans — Erzbischof Erik Walkendorf.
8. Aaker, Bornholm. Vor 1756. Nach Thurah. Einige alte Silbermünzen auf dem alten Friedhof bei Aakirkeby gefunden.
9. Skjelskör (Seeland). 1758. Nach dem Pfarrer P. F. Edvardsen. Kleine Münzen, u. a. 2 rostockische und 1 schwedische, wahrscheinlich in dem Kriege 1658–60 versteckt oder verloren.
10. Egesgaard, Bodilsker, Bornholm. Vor 1760. Nach dem Amtmann Urne. Mehrere Münzen, von welchen nur eine von Harald Harefod (1035–39) genannt wurde.
11. Pedersker (?), Bornholm. Vor 1760. Nach Urne. Englischer Sterling (1307–35) und Sechsling von Mecklenburg 1549.
12. Ruts Kirchhof, Bornholm. 1760. Nach Urne. 2 Schillinge von Reval, 15. Jahrhundert, und ein Vinkenaug (?).
13. Albeck Kirchhof (Jütland). 1760. Nach dem Journal der Kgl. Münze. 9 alte, unbestimmte Münzen sowie ein silberner Knopf.

14. Hindsholm (Fünen). Vor 1761. Nach dem Archivzeichner Sören Abildgaard. Dirhems und angelsächsische Münzen.
15. Dominikaner-Friedhof, Odense (Fünen). 1761. Nach Urne. 2-Schilling aus Kopenhagen 1536, bei einem Totenkopf.
16. Nexö Weichbild, Bornholm. 1761. Nach Urne. Ryal von Edward IV. von 1465–70.
17. Faxe (Seeland). 1769. Nach Schreiben der Rentenkammer. Goldmedaillon von Valentinian I. (364).
18. Wilster Marsch, Holstein. 1768. Nach dem Kunstkammerinventar 1775 und der Beschreibung der dänischen Münzen etc. 1791. 7 Lot norddeutsche Brakteaten in einem Grapen versteckt, gegen 1450.
19. Bornholm. 1768. Nach dem Kunstkammerinventar 1775. Goldbrakteat und Dirhem (wohl kaum zusammen gefunden).
20. Sorö (Seeland). 1768. Nach der Beschreibung etc. 1791. Pfennig von Erik Klipping.
21. Bornholm. 1771. Nach dem Protokoll der Commission der Altertümer 1821. Dirhem mit eingeritzten lateinischen, christlichen Runeninschriften vom Ende des 11. Jahrh.
22. Randers (Jütland). 1772. Nach der Alburger Zeitung. Kleiner Topf mit einigen dreissig Witten von Christopher von Bayern – Christiern I. (1440–48–81).
23. Bækken, Vendsyssel (Jütland). Ca. 1772. Nach einem Brief von C. J. Thomsen und dem Protokoll des Museums für nordische Altertümer 1831. Silberkette, Becher und Münzen, in einem der Kriege des 17. Jahrh. versteckt.
24. Vang bei Hamar (Norwegen). 1773. Nach P. F. Suhm. Dirhem, in einer Urne mit Asche in einem Hügel niedergelegt.
25. Hundtofte, Fünen. 1774. Nach der Odense'er Zeitung. Solidus von Constantin dem Grossen (335), bei Eggen gefunden.
26. Magstrup bei Hadersleben. Vor 1775. Nach P. Rhode. Denar von Antoninus Pius (145–7), auf einem Dinghügel (Stevnshøj) bei dem Dorf gefunden.
27. Dom zu Roskilde (Seeland). 1776. Nach Zusätzen im Manuscript von Th. B. Bircherods dänischer Münzgeschichte (mitgeteilt von Axel Ernst). 2 Pfennige von Erik Klipping und Erik Menved, Roskilde, beim Ausgraben des Grundes zur Kapelle Friedrich V. gefunden.
28. Aakirkeby, Bornholm. 1776. Nach Berichterstattungen der Amtsmänner und des Stadtvogts. Ca. 340 Münzen, die meisten schonische

- Pfennige von Magnus Smek, vielleicht gegen 1360 versteckt; auf der Strasse dicht bei einem Haus gefunden.
29. Häggre bei Stavanger, Norwegen. 1776. Nach Zeichnung von Hilferling. Pfennig von Offa, Mercia.
30. Hvidöre (Seeland). 1778. Nach Schreiben des Oberhofmarschalls, der Beschreibung etc. 1791 und dem Fundprotokoll des Münzcabinetts 1849. 1287 dänische Münzen (die meisten von Erik Menved, Lund) und 27 norddeutsche Hohlpfennige, ca. 1300 in einem Bronzezeitshügel versteckt.
31. Nyborg Weichbild (Fünen). 1778. Nach einem Schreiben des Oberhofmarschalls und dem Fundprotokoll des Münzcabinetts 1849. Eine grosse Menge kleiner Münzen von Christian IV.
32. Bornholm. Vor 1780. Nach dem Auktionskatalog von Bleidecker Nygaard. Eine Münze von König Knut (dem Grossen?).
- Als Anhang sind noch 2 früher vergessene Funde verzeichnet:
- I. Jütland. 1724. Nach dem Kunstkammerinventar 1737. 7 Dirhems.
- II. Hirschholm (Seeland). 1731. Nach dem Kunstkammerinventar 1775. 66 Münzen von Erik Menved, ca. 1300 bei der alten Burg versteckt.